

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU
ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I BIBLIOTEKARSTVO
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Završni diplomski rad

**BIBLIOTEČKE USLUGE
I PRAVA DJECE NA INFORMACIJU**

Studentica: Ivana Bešlić

Mentor: doc. dr. Mario Hibert

Sarajevo, juni 2017. godine

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET U SARAJEVU
ODSJEK ZA KOMPARATIVNU KNJIŽEVNOST I BIBLIOTEKARSTVO
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO

Završni diplomski rad

**BIBLIOTEČKE USLUGE
I PRAVA DJECE NA INFORMACIJU**

Studentica: Ivana Bešlić

Mentor: doc dr. Mario Hibert

Sarajevo, juni 2017. godine

SADRŽAJ

1.UVOD	5
2.INFORMACIJSKA PRAVA I KOMUNIKACIJA KOD DJECE I MLADIH	8
2.1.Prava djece na informaciju	8
2.2.Komunikacija sa odraslima i djecom.....	11
3.BIBLIOTEČKE USLUGE U JAVNIM BIBLIOTEKAMA	14
3.1.Određivanje i definiranje pojma javna biblioteka	14
3.3.IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za bibliotečke usluge za djecu	17
3.4.IFLA-ine bibliotečke smjernice za bebe i djecu do tri godine	20
3.5.Povijesni razvoj službi za djecu u svijetu.....	23
3.6.Bibliotekari u službi za djecu i mlade	26
4.ČITANJE I POJAVA NOVIH PISMENOSTI	29
4.1.Čitanje.....	29
4.2.Čitanja kod mladih	29
4.3.Cenzura: zabranjene knjige	30
4.4.Čitanje bebama i djeci do tri godine	33
4.5.Informacijska i informatička pismenost	34
4.6.Obiteljska i rana pismenost	36
5.PROSTOR BIBLIOTEKE ZA DJECU, BEBE I MLADE	41
6.AKTIVNOSTI ZA DJECU I MLADE	48
6.1.Aktivnosti za djecu	49
6.3.Aktivnosti za mlade	50
7.ZAKLJUČAK	54

8.LITERATURA.....	56
9.DODACI	60
9.1.Lista slika.....	60

1.UVOD

Dolaskom novih medija, mijenja se sam koncept bibliotečkih usluga. Prema tradicionalnom gledištu, bibliotekari su bili usmjereni na bibliotečki fond, ali pojavom informacijsko-komunikacijske tehnologije, te mnogih drugih promjena u 21. stoljeću, njihov fokus se mijenja sa bibliotečkog fonda na bibliotečkog korisnika. U današnjem vremenu, svaka javna biblioteka ima jedno odjeljenje koje je namijenjeno bebama, djeci i mladim. U počecima rada ovih sektora, glavne korisnike su predstavljala djeca školske dobi. U zadnjih par godina, počinju se uspostavljati usluge koji su primjerene bebama i djeci do tri godine, vodeći se pritom pravima djece, koja uključuju i to da se djeci, bez obzira na uzrast, treba omogućiti pravo na informaciju. Budući da bebe i djeca ovise o svojim roditeljima ili odgajateljima, bibliotečke usluge se moraju usmjeriti i na roditelje djece s ciljem unapređenja informacijske i obiteljske pismenosti.

Kako bi se poštovala dječija prava, uspostavljena Konvencijom o dječijim pravima, koja je potpisana 1989. godine, IFLA kreira smjernice koje predstavljaju pravila i uputstva kojima se dječije biblioteke mogu koristiti kako bi imali što adekvatnije prostorije, usluge, osoblje, itd.

Demokratska prava svake individue na jednak pristup informacijama, kulturni razvoj, cjeloživotno obrazovanje, te razne kreativne radionice koje se realiziraju u slobodnom vremenu, neke su od osnovnih zadaća današnjih javnih biblioteka u svijetu. U suradnji i radu sa predškolskim i školskim uzrastom, u bibliotekama se realizuju programi koji pomažu djeci kako bi razvili svoje čitateljske sposobnosti od najranije dobi, kako bi se poboljšalo cjeloživotno obrazovanje, te formalno obrazovanje na raznim pravcima koji potiču kreativne sposobnosti djece, te razvoj mašte. Biblioteka svojom dostupnošću i otvorenošću podstiče prava svakog djeteta na slobodan pristup i otvorenu dostupnost informacije.

Ovaj rad se sastoji od šest poglavlja u kojima će problematizirati prava djece na informaciju bez obzira na njihovu dob, te usluge koje se realiziraju za djecu, mlade, bebe i njihove roditelje, a koje imaju za cilj unapređivanje odgoja i obrazovanja kod djece, te razvijanja odnosa između djece i njihovih roditelja. Ujedno se u radu daju primjeri dobre prakse u bibliotekama u BiH i u svijetu, kako bi se praktično pokazalo na sve karakteristike biblioteke za djecu i mlade koja ispunjava međunarodne standarde i propise u svom djelovanju.

Nakon uvoda, u drugom poglavlju, pod nazivom „Informacijska prava i komunikacija kod djece i mladih“, upoznajemo se s pojmom informacije i osnovnim pravima djeteta koja je uspostavila Konvencija o ljudskim pravima. Jedno od temeljnih načela za implementaciju prava na informaciju jeste da se kod djece razvijaju dobre komunikacijske vještine. Kako bi bibliotekar mogao razumijeti kakve informacijske potrebe imaju djeca, potrebno je da posjeduje dobre komunikacijske vještine kojima će razumjeti djecu, te stupiti sa njima u kontakt. O kakvoj vrsti komunikacijskih vještina je riječ, preciznije će biti prikazano u ovom djelu rada.

Treće poglavlje, pod nazivom „Bibliotečke usluge u javnim bibliotekama“ problematizira zadaću javnih biblioteka, te vrsta usluga koje se realiziraju u dječijim odjeljenjima javne biblioteke, a koje su uspostavile IFLA-ine smjernice, govoreći posebno o uslugama za mlade, te uslugama za bebe i djecu do tri godine. Ovdje se također govori i o ulozi i vještinama dječijeg bibliotekara, te kakvu vrstu kompetencija moraju imati osobe koje rade sa djecom i mladima.

Četvrto poglavlje, nazvano „Čitanje i pojava novih pismenosti“, predstavlja nove oblike pismenosti, informacijsku i obiteljsku pismenost, koje su jako bitne za razvoj današnje djece koja se nalaze u svijetu prezasićenosti informacijama. Kako bi se povećao stupanj pismenosti, u radu se govori i o načinima čitanja u prostorijama biblioteke koji su namijenjeni kako za mlade, tako i za bebe i djecu. Otkad postoji pisana riječ, postoji i cenzura, s tim da se godinama bibliotekari bore protiv primjene cenzure kako bi osigurali svojim korisnicima pravo na informaciju, što se pokazuje kroz primjere dobre prakse navedene u radu.

U petom poglavlju, „Prostor biblioteke za djecu, bebe i mlade“, problematizira se sam prostor biblioteke namijenjen najmlađim korisnicima. Kao i uvijek, jedan od glavnih nedostataka kako bismo uredili dobar i kvalitetan dječiji prostor jeste financijska strana. I ovdje se kroz primjere dobre prakse u BiH i svijetu nastoji ukazati na to kako bi trebalo biti uređena jedna biblioteka za bebe i djecu do tri godine, te kakvu vrstu građe treba imati dječije odjeljenje.

U šestom poglavlju, „Aktivnosti za djecu i mlade“, govori se o vrstama aktivnosti koje se mogu ponuditi i realizirati za određene uzraste djece, te kako aktivnosti koje su namjenjene za bebe i djecu istovremeno predstavljaju i aktivnosti za njihove roditelje, sa primjerima dobre prakse u BiH i u svijetu.

Imajući sve predhodno navedeno u vidu, cilj ovog rada jeste utvrditi koja su to prava djece, da li djeca u svijetu imaju stvarna prava na slobodan pristup informacijama u svojim bibliotekama ili je taj pristup informacijama ograničen nekom vrstom cenzure, te na koji način se bibliotekari u dječjim odjeljenjima nose sa cenzurom. Takođe, fokus rada usmjeren je i na razne bibliotečke usluge, programe i radionice koje kreiraju bibliotekari kako bi unaprijedili razvoj i obrazovanje djece koja su korisnici usluga biblioteke.

U radu je korištena deskriptivna metoda koja „u istraživanju odgoja i obrazovanja predstavlja skup znanstveno-istraživačkih postupaka s kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanju, tj. ispituje se stanje, a time i njihove osobine, a bez obzira na njihove uzroke“.¹ Deskriptivna metoda koristit će se u svrhu opisivanja pojava novih pismenosti, te načina čitanja koji su prvi koraci ka ostvarivanju prava na informaciju. Također će se koristiti kako bi se opisalo koje sve usluge za djecu nude biblioteke u svijetu i kod nas.

¹Vladimir Mužić, *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja* (Zagreb: Educa, 1999), 43.

2.INFORMACIJSKA PRAVA I KOMUNIKACIJA KOD DJECE I MLADIH

2.1.Prava djece na informaciju

Sve do posljednjih nekoliko desetljeća, djeca nisu imala nikakvu zakonsku zaštitu. Djeca su bila posmatrana kao objekti čiji su vlasnici bili njihovi roditelji. Stotinama godina, roditeljska prava su bila jedina prava koja su bila cijenjena i prihvaćena. *"Prava djeteta" su ljudska prava djece i osoba mlađih od 18 godina. Ova posebna grupa prava je uspostavljena u znak priznavanja činjenice da je djetinjstvo posebno doba u životu. To je vrijeme kada rastemo i učimo, kada nam je potrebno da nas drugi paze i čuvaju i kada treba da uživamo.*²

Odgaj i prava djece više nisu javna odgovornost, već privatna odgovornost roditelja koji odgajaju svoju djecu. Oni su ti koji odlučuju koliko bi željeli imati djece i u kojem periodu, ali oni su i ti koji ujedno moraju odgovarati na sve potrebe djeteta. U ovom smislu, prava djece u obiteljskoj kući su se izuzetno popravila, te se enormno osnažila, dok su oslabila na području društvenog i državnog konteksta. *Prema Kirchschräger i Kirchschräger, dijete je individualni politički subjekt koji je okružen "kompetentnim autoritetima" i nadgledan od zakonski odgovornih osoba ("zakonskih staratelja"), obitelji i nacionalnih zakona, a identitet djeteta definiran je nacionalnošću, imenom i obiteljskim odnosima.*³

Jedan od prvih dokumenata koji govori o pravima djece jeste *Konvencija o dječijim pravima*, donesena u novembru 1989. godine. Konvencija, koja je potpisana od strane 190 zemalja, zahtijeva da svaka mlada osoba bez obzira na rod, rasu, ekonomski status ili invaliditet ima ista prava koja treba poštovati. Više od četrdeset članova ove Konvencije govori o dječijim pravima, ali najvažnijih šest koji se trebaju istaknuti su:

- *Svako dete, bez obzira na rasu, boju, rodni identitet, jezik, veroispovest ili invaliditet, treba da bude zaštićeno od svih vrsta diskriminacije.*
- *Svako ko se bavi decom obavezan je da uzme u obzir najbolje interese dece u pogledu pitanja koje se razmatra i da deci obezbedi negu i zaštitu koja im je potrebna.*

²Prava djeteta i novinarska praksa-iz perspektive ljudskih prava. Priručnik napravljen za potrebe regionalne kancelarije UNICEF-a za Centralnu i Istočnu Evropu . UNICEF-Dublin Institute of Technology 2007.g. str.15 http://www.unicef.org/montenegro/Prava_djeteta_i_novinarska_praksa_-_vodac_za_studente.pdf (17.03.2016)

³Singer, Đuro. Prava djece na informacije. Diplomski rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu.2013.g.

- *Svako dete ima pravo na život, ostanak i razvoj.*
- *Svakom detetu sposobnom da oblikuje svoje mišljenje, bit će data prilika da izrazi to mišljenje i ono će biti uzeto u obzir.*
- *Svako dete ima osnovno pravo na porodicu.*
- *Deca i roditelji imaju uzajamna prava i odgovornosti u porodičnom okruženju što je od najvećeg značaja u dečijem vaspitanju.⁴*

Prvi put u povijesti, počinju se izjednačavati prava djece sa pravima odraslih, kao što su pravo na izražavanje ili sudjelovanje u društvenom životu. Međutim, u svakom društvu postoji grupa ljudi koja predstavlja najniži društveni sloj, često u ekonomskoj krizi, a to su:

- *Djeca samohranih roditelja;*
- *Djeca dugoročno nezaposlenih roditelja;*
- *Mnoga djeca iz manjinskih grupa;*
- *Sva djeca beskućnici;*
- *Djeca pod starateljstvom države*
- *Mladi ljudi oboleli od mentalnih bolesti.⁵*

Ono što je ključni faktor jeste da su djeci potrebni odrasli ljudi (njihovi roditelji) radi njihovog kako emocionalnog razvoja, tako i fizičkog razvoja, s tim da roditelji predstavljaju i finansijske izvore za djecu. "Prava djece" se ne izdvajaju kao posebna kategorija. Međutim, ovakva prava osnažuju djecu da mogu izražavati svoja prava na istim temeljima kao odrasli, čime se može podići samopouzdanje djece. Ona djeca koja navršavaju petnaest godina ili imaju više od petnaest godina imaju sljedeća prava na izražavanje:

- imati uvid u matičnu knjigu rođenih i u drugu dokumentaciju koja se odnosi na njegovo poreklo (čl. 61. st. 3).
- odlučiti sa kojim roditeljem da žive (čl. 62. st 4);
- odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi (čl. 63. stav 4);
- dati pristanak za preduzimanje medicinskog zahvata (čl. 64. st 2);
- odlučiti koju će srednju školu pohađati (čl. 65. st 2);

⁴Singer, Đuro. Prava djece na in formacije. Diplomski rad. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu.2013.g.

⁵Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade.Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str.35.

- preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom (čl. 66. st 3);
- učestvovati u upravljanju i raspolaganju zajedničkom porodičnom imovinom samostalno (čl. 311).

Iz ovih članova može se uočiti da dijete koje je sposobno da izrazi svoje mišljenje i stavove ima pravo na izražavanje istih, te mu se trebaju dati i omogućiti sve potrebne informacije kako bi ispoljavalo svoje mišljenje.

Iako su sva djeca ugrožena, djevojčice su ugroženije. *Osim dobne dimenzije, veliku važnost za osnaženje, djece ima i rodna dimenzija. Trgovanje djevojčicama radi spolnog iskorištavanja, ubijanje djevojčica u ime "obiteljske časti", isključenost i nepovlaštenost u obrazovanju i zapošljavanju, te ponižavajući stereotipi u medijima i industriji zabave, jasan su dokaz dvostruke diskriminacije djevojčica, kako na osnovu roda, tako i na osnovi dobi.*⁶

Kada govorimo o pravu na pristup informacijama, onda je ono najbolje određeno u *Zakonu o pravu na pristup informacijama* gdje se navodi: *Pravo na pristup informacijama obuhvaća pravo korisnika na traženje i dobivanje informacije, kao i obavezu tijela javne vlasti da omogući pristup zatraženoj informaciji, odnosno da objavljuje informacije neovisno o postavljenom zahtjevu, kada tako objavljivanje proizilazi iz obaveze određene zakonom i drugim propisom.*⁷ Ovaj zakon omogućava građanima jednakopravnost na pristup informacijama, te obavezuje javne ustanove da postavljaju precizne i tačne informacije koje će odgovoriti na zahtjev građana.

Zbog čega je za knjižnice bitno pravo na pristup informacijama? Kada govorimo općenito o knjižnicama, onda je njihova osnovna zadaća pružanje informacija. A Horvat u članku „*Javno i tajno u knjižničarskoj struci*“ naglašava da je međunarodna knjižničarska zajednica naposljetku prihvatila niz dokumenata u kojima se ističe da je osnovna odgovornost knjižničarske profesije brinuti se za osiguranje slobodnog pristupa informacijama za sve svoje korisnike.⁸

⁶Singer Đuro. Prava djece na informacije. Diplomski rad. Zagreb. 2013.g.str.8.

⁷Zakon o pravu na pristup informacijama, <http://www.zakon.hr/z/126/> (02.01.2017)

⁸Horvat Aleksandra. Javno i tajno u knjižničarskoj struci. Filozofski fakultet u zagrebu. Možete pogledati na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/jit_u_%20knjiz.htm (02.01.2017.g.)

Ali, unatoč slobodnom pristupu informacija, bibliotekari trebaju osigurati zaštitu pristupa informacijama o osobnim informacijama svojih korisniku radi zaštite privatnosti. *U nekim je zemljama u svijetu prikupljanje osobnih podataka uređeno zakonskim propisima, koji se odnose i na knjižnice. U Norveškoj, naprimjer, posebno tijelo državne uprave mora dati dopuštenje narodnim knjižnicama da smiju prikupljati podatke o korisnicima. Ono utvrđuje i uvjete pod kojima se ti podaci smiju prikupljati. Propisano je da se osobni podaci o korisnicima brišu iz popisa nakon dvije godine. No ako knjižnica smatra da su joj ti podaci potrebni, mora tražiti pisano dopuštenje od korisnika da ih smije dalje čuvati.*⁹

2.2. Komunikacija sa odraslima i djecom

Komunikacija je ta koja čini čovjeka tako posebnim i zanimljivim na ovom svijetu. Ljudi se smatraju najinteligentnijim bićima na planeti jer imaju moć komunikacije koju su vijekovima usavršavali. U početku su ljudi komunicirali usmenim govorom, potom pismo m i štampom, dok je danas omogućena komunikacija na daljinu zahvaljujući raznim savremenim komunikacijskim tehnologijama. *Komunikacija između ljudi nije prosto prenošenje informacija kao između dvije faks mašine povezane žicom; to je serija naizmjeničnih prikaza ponašanja senzitivnih, isplaniranih, institutivnih, društvenih životinja. Kada stavimo riječi u čovječije uši, mi ih pogađamo i otkrivamo sopstvene namjere, časno ili ne, sa tolikom sigurnošću kao da ih dodirujemo.*¹⁰

Kako bi se shvatilo šta je to komunikacija i od čega je nastala, početak će se od njenih činilaca, a to su: *Kakve je prirode informacija koja treba da se razmjenjuje? Iz kojih razloga? Od koga i ka kome? Kojim medijima?*¹¹

Prenos informacija se razlikuje ovisno o okolnostima u kojima se osoba nalazila. Prenos informacija nije isti kada opisujemo nečiju sahranu ili kada opisujemo doživljaje sa neke rođendanske proslave. Drugi navedeni činilac odnosi se na to da se prenos informacija realizuje u smislu upozoravanja na neku opasnost. Treći činilac odnosi se na to da ljudi

⁹Horvat Aleksandra. Javno i tajno u knjižničarskoj struci. Filozofski fakultet u zagrebu. Možete pogledati na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/jit_u_%20knjiz.htm (02.01.2017.g.)

¹⁰Hill Maikl.V.Uticaj informacije na društvo.Ispitivanje njene prirode, vrednosti i upotrebe.Beograd. Narodna biblioteka: Srbije. 2008.g.str.98.

¹¹Isto.str.100

drugačije komuniciraju sa bližnjim ljudima koji imaju slične teme, a drugačije sa strancima. *Roditelji drugačije razgovaraju sa decom, drugačije međusobno. Deca drugačije razgovaraju međusobno nego sa nastavnikom.*¹² Zadnji činilac komunikacije se odnosi na izbor medija preko kojih čovjek komunicira. Nečija komunikacija je mnogo bolja pismenim putem nego usmenim, ako taj neko ima problema pri usmenoj komunikaciji sa jednom osobom ili više ljudi. Naravno, postoje komunikacije čije informacije primamo, a različite su kada ih posmatramo preko TV ili slušamo preko radija.

Dakle, svaka forma ljudskog ponašanja, a i samih medija predstavlja neku informaciju kako za odrasle ljude, tako i za djecu. Svako ljudsko ponašanje i pokret prema djeci predstavlja neki vid komunikacije. Ovo se ne odnosi samo na govor koji se upućuje djeci nego i na izraz lica, pokrete tijela; sve to utiče na dijete. Kada se stupa u komunikaciju sa djetetom, ona u njemu može pobuditi strpljenje, empatiju, poštenje, ali istovremeno može pobuditi i suprotan efekat. *Aktivnim slušanjem, podsticanjem djece da govore o svojim osjećajima i korištenjem pozitivnog, opisanog jezika, mi dajemo djeci do znanja da nam se mogu povjeriti.*¹³

U dječijim bibliotekama je jako bitno da vlada pozitivna atmosfera, te da bibliotekari koriste pozitivan govor tijela kako bi svoje mlade korisnike uvjerali da im posvećuju potpunu pažnju, te ih slušaju i razgovaraju sa njima o raznim aspektima života. Bibliotekari trebaju biti uvijek otvoreni i pristupačni za djecu kako bi mogli razgovarati o temama o kojima bi djeca voljela govoriti. Kako bi se ojačalo samopouzdanje djeteta, treba se shvatiti da dijete samo želi:

- *Da ga saslušamo*
- *Da mu priđemo sa ozbiljnošću i*
- *Da ga volimo i prihvatamo bezuslovno.*

Da bismo bili dobar slušalac, moramo prvo htjeti čuti što nam djeca imaju reći, i vjerovati da je to što kažu bitno. Slušajte njihove osjećaje, a ne samo riječi. Govorom tijela, očima i fizičkim kontaktom pokažite da slušate. Nasmiješite se kada je to umjesno, klimnite glavnom kako biste pokazali da slušate, postavite pitanje kako biste pokazali svoje interesovanje ili da

¹²Hill Maikl.V.Uticaj informacije na društvo.Ispitivanje njene prirode, vrednosti i upotrebe.Beograd. Narodna biblioteka: Srbije. 2008.g.str.98.

¹³Miller Bonnie. Komunikacija sa djecom. Prijevod studenta Odsjeka za Anglistiku Filozofski fakultet, Univerziteta u Sarajevu.Sarajevo 2000.g.str. 15.

pomognete nešto razriješiti kako ne bi došlo do nesporazuma. Aktivnim slušanjem povećava se djetetovo samopouzdanje i spoznaja o njegovoj sopstvenoj vidljivosti.¹⁴

Ono što treba imati na umu da kada dijete ima problem ne smijemo gubiti živce, te agresivno djelovati: to bi moglo samo pogoršati situaciju. Namjesto toga, trebali bi ga do kraja saslušati i ukazati mu pažnju i razumjevanje kako bi se moglo doći do rješavanja određenog problema.

Današnja mladež odrasta uz brz razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija i pojavu novih medija koji omogućavaju interaktivnu komunikaciju. Vrlo brzo su prihvatili nove oblike i mogućnosti komunikacije i postali majstori u njihovom korištenju.

¹⁴Miller Bonnie. Komunikacija sa djecom. Prijevod studenta Odsjeka za Anglistiku Filozofski fakultet, Univerziteta u Sarajevu.Sarajevo 2000.g.str. 16.

3.BIBLIOTEČKE USLUGE U JAVNIM BIBLIOTEKAMA

3.1.Određivanje i definiranje pojma javna biblioteka

Prema UNESCO-ovom *Manifestu za narodne knjižnice*, narodna je knjižnica mjesno obavijesno središte, koje svojim korisnicima omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i obavijesti. Službe se narodne knjižnice zasnivaju na jednakosti pristupa svima, bez obzira na dob, rasu, spol, vjeru, nacionalnost, jezik ili društveni položaj. Sve dobne skupine moraju naći građu za svoje potrebe.¹⁵

U skladu s IFLA-inim smjernicama, javna biblioteka ima nekoliko funkcija:

Slobodan pristup informacijama—biblioteka kao javna ustanova ima važnu ulogu u prikupljanju, uređivanju, korištenju informacija, te pružanju besplatnih informacijskih usluga korisniku. U ovakvom procesu biblioteka treba surađivati sa ostalim institucijama kako bi osigurala svojim korisnicima nesmetan pristup raznoj građi. *Neometan pristup informacijama bitan je za slobodu, jednakost, globalno razumijevanje i mir u svijetu. Stoga Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) donosi sljedeću izjavu: (...) Slobodan pristup informacijama, neovisno o medijima i državnim granicama, središnja je zadaća knjižničara i informacijskih stručnjaka; omogućivanjem neometanog pristupa internetu, knjižnice i informacijske službe pomažu zajednicama i pojedincima da ostvare slobodu, napredak i razvoj...*¹⁶

Osobni razvoj – ono što je bitno za osobni razvoj pojedinca jeste razvijanje sposobnosti kao što su kreativnost, interes i razne aktivnosti. Kako bi se unaprijedio osobni razvoj, potrebno je omogućiti razne pristupe znanju i informacijama pomoću raznih tehnika i uređaja.

Obrazovanje – javne biblioteke su izgrađene sa namjerom pružanja potpore u formalnom i neformalnom obrazovanju prema čijim uvjetima prikupljaju građu koja je potrebna za unapređenje obrazovanja. Uoporedo sa ovim, smatra se da biblioteka treba da surađuje sa

¹⁵UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. na:
http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm (30.12.2015.)

¹⁶IFLA-in Manifest o internetu. Dostupno na:
<http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policydocuments/internet-manifesto-hr.pdf> (30.12.2015)

drugim bibliotekama i javnim institucijama kako bi poboljšala edukaciju i osposobljavanje korisničkih skupina.

Jedna od najvažnijih zadaća javne biblioteke jeste pružanje dobrih usluga korisnicima, zatim osiguravanje i pružanje, te pronalaženje raznih informacija koje se nalaze na raznim medijima kako bi se zadovoljila korisnička potreba. Ove biblioteke trebaju osigurati besplatne i kvalitetne odgovore na korisnikov zahtjev. Dakle, pristup informacijama i raznim vrstama znanja koje se realizuju preko različitih medija neophodni su uvjeti za obrazovanje svakog pojedinca. Kako bi se ovakav pristup mogao realizirati, potrebno je da javne biblioteke surađuju sa drugim institucijama kao što su škole, visokoškolske ustanove, muzeji itd.

3.2. Bibliotečke usluge

Bibliotečke usluge sa svojim brojnim programima mogu mnogo toga postići u promicanju prava djece. Koren navodi tri načina. *Prvi je implementacija prava na informaciju. Davanje informacija djetetu koje će mu pomoći u orijentiranju u životu i društvu te pronalaženje odgovora na njihovo pitanje, treba biti jedan od glavnih ciljeva knjižnice. Autorica navodi primjer doprinosa knjižnice kulturi djece u isticanju nedostatka slobodnog izbora kod djece, s obzirom na sve veće upravljanje komercijalnih interesa u potrebi djece za aktivnostima. Drugi oblik je ostvarivanje prava djece kroz usluge knjižnica. Knjižnica može biti mjesto gdje će dijete moći ostvariti ostala prava, poput prava na neformalno ili samostalno obrazovanje ili npr. prava na slobodu savjesti i vjerovanja, pružajući mu informacije o različitim kulturama i vjerovanjima. Također, knjižnica može poticati upoznavanje javnosti s Konvencijom o pravima djeteta, čime ju može učiniti razumljivijom djeci, a slavljenje Međunarodnog dana prava djeteta (20. studeni) može se organizirati svake godine kao još jedan način promicanja prava djece. Prava djeteta u knjižnici je poanta trećeg pristupa, a odnosi se na nužnost samih knjižnica za poštivanjem prava djeteta. Navedeno se odnosi na poštivanje privatnosti djeteta, informacija ili literature koje dijete zahtijeva, zapisa o posuđenim knjigama i djetetovog mišljenja. Bitno je djeci dati osjećaj sudjelovanja u knjižničnim aktivnostima, uvažavanjem njihovog mišljenja o primjerice uslugama knjižnice, programima ili opremi.*

Unatoč raznim uslugama kao što su posudba razni medija, iznajmljivanje prostora za učenje, te onlajn usluga, pismenost je ključni pojam za knjižnicu □ usko je povezana s čitanjem, a

osnovni je posao knjižnice da omogući pristup informacijama i čitateljskoj građi na svim medijima, te da stalno radi na razvoju čitatelja. Pismenost se razvija od najranije dobi, mnogo prije nego samostalno čitanje, jer se u ranoj dobi razvijaju predčitačke vještine □ govorno jezične i vještine dekodiranja. Naime, razvoj pismenosti započinje mnogo ranije no što dijete čita, jednako kao što razvoj govornih sposobnosti ne započinje onda kada dijete počinje govoriti. Stoga se rana pismenost odnosi na skup svega onoga što dijete zna i može vezano uz čitanje i pisanje prije nego što čita i piše.

Kada govorimo o dječijem bibliotekaru i dječijim bibliotečkim uslugama, onda je jako bitno da bibliotekar ima određene pedagoške kompetencije, te da surađuje sa školama i pedijatrima kako bi se unaprijedile usluge. Uspostavljenjem informacijskih programa od najranije dobi, osposobljavaju djecu kako pronaći kvalitetnu informaciju u bujici silnih informacija. Kada govorimo o procesu informacijskog opismenjavanja korisnika, onda se javlja pedagoška strana bibliotekara gdje on ima kvalitetno obrazovanje na području informacijskog opismenjavanja. *Na njemu je da osmisli programe koji će razvijati svijest učenika o potrebi sticanja vještina informacijskog opismenjavanja, sticanja novih znanja i sposobnosti rješavanja informacijskih problema.*

Budući da je 21. stoljeće poznato kao stoljeće tehnoloških promjena, bibliotečke usluge mijenjaju svoj fokus sa bibliotečkog fonda na korisnika. Zadovoljavanje korisničkih potreba je glavni cilj biblioteka. Korisnici dječijeg odjeljenja su: mladi, djeca, dojenčad i roditelji. Ovakvoj vrsti korisnika bibliotekari moraju uložiti mnogo truda i kreativnosti kako bi se oni zadržali biblioteci.

Od dječijeg bibliotekara se mnogo više traži nego od bibliotekara za odrasle; on mora biti jako zainteresovan da bi kreirao određene radionice za djecu, te ih podsticao na rad. Također, on bi trebao posjedovati i neke pedagoške kompetencije kako bi se poboljšala zainteresiranost i obrazovanje mladih ljudi. npr. kompetencije informacijskog opismenjavanja kako bi svoje korisnike mogao educirati kako da se snalaze u bujici prezasićenih informacija. Pored ove temeljne pedagoške kompetencije, dječiji bibliotekar bi se trebao zalagati i kreirati razne i zanimljive radionice koje su namijenjene određenom uzrastu djeteta.. Njegov angažman zahtijeva da je on ili ona osoba koja vrši sve ove aktivnosti iz ljubavi i zadovoljstva tj. trebao bi voljeti djecu. U IFLA-inim i UNESCO-vim smjernicama za razvoj službi i usluga, govori se koje bi vještine trebalo posjedovati bibliotečko osoblje, a to su:

- Sposobnost pozitivnog komuniciranja sa ljudima
- Sposobnost razumijevanja potreba korisnika
- Sposobnost saradnje s pojedincima i grupom
- Znanje i razumijevanje kulturnih razlika
- Poznavanje sadržaja bibliotečki zbirki
- Organizacijske sposobnosti
- Maštovitost, vizija i otvorenost za nove ideje
- Spremnost za primjenu novih raznih metoda
- Poznavanje informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

3.3.IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za bibliotečke usluge za djecu

Kako bismo bolje razumjeli bibliotečke službe i usluge, u daljnjem dijelu rada analizirat ćemo ukratko IFLA-ine smjernice koje su kreirane za usluživanje najmlađih korisnika biblioteke.

Hrvatsko knjižničarsko društvo je krajem 2011. godine objavilo prevod nove IFLA-ine publikacije naslova IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Radi se o izmijenjenom i dopunjenom izdanju naslova iz 2001. godine: Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga.¹⁷

Osnovni zadatak ovih Smjernica, kao i svih prethodnih, jeste da daju kvalitetna uputstva svim javnim bibliotekama za uspješan rad. Biblioteke su te koje podupiru i podržavaju obrazovanje, te se pomoću Smjernica zagovara da svaka osoba bez obzira na dob, spol ili nacionalnu pripadnost ima prava na informacije.

Bibliotečke usluge za djecu su postale izuzetno značajne u dječijim životima. Bibliotekari su ti koji se moraju svakodnevno prilagođavati i uočavati potrebe korisnika, kao što su potrebe za informacijama, potreba za opuštanjem, potreba za komunikacijom, potreba za igrom itd.

¹⁷Indir Ida. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat]. – 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo. Može se pogledati na: file:///C:/Users/HP/Downloads/vbh_55_1_indir.pdf (30.12.2016.g.)

Također, uvode djecu u proces cjeloživotnog učenja, stoga bi svako dijete trebalo poznavati svoju biblioteku u susjedstvu, te mogućnosti kako da se koristiti njenim uslugama.

Glavni ciljevi ovih smjernica jeste da svakom djetetu osiguraju pravo na:

- *Informaciju*
- *Funkcionalnu, vizualnu, digitalnu i medicinsku pismenost*
- *Kulturni razvoj*
- *Razvoj vještina i navika čitanja*
- *Cjeloživotno učenje*
- *Kreativne programe u slobodno vrijeme*
- *Osnažiti djecu i zagovarati njihovu slobodu i sigurnost*
- *Ohrabrivati djecu da postanu samopouzdana i sposobni ljudi*
- *Zalagati se za mir u svijetu.*¹⁸

*Važna sastavnica djelatnosti je razvijanje osobne kreativnosti i novih interesa, a posebna odgovornost je u zadovoljavanju potreba djece i mladih. Naglasak je i na pomaganju pri oblikovanju i održavanju kulturnog identiteta zajednice, a navedeno je potkrijepljeno i primjerom iz Hrvatske kojim se spominje da središnje knjižnice u Hrvatskoj pružaju knjižnične usluge svim etničkim manjinama uz dostupnost knjiga na materinjem jeziku, organiziraju tematske izložbe, kulturna događanja, te međuknjižničnu posudbu. Nadalje, ističe se društvena uloga knjižnice, na temelju koje se u posljednje vrijeme javlja izraz koji može poslužiti kao sinonim – “dnevna soba zajednice”.*¹⁹

U Smjernicama se također izdvaja jedan zanimljiv dio, a to je da Smjernice ne bi trebale biti izložene nikakvim uticajima kao što su nacionalni, politički ili vjerski kontekst. Također se ističe da se treba imati nadzor nad tehnološkim uticajima. Posebno se naglasak stavlja na usluge za mlade i navodi se kako su bibliotekari ti koji moraju pomagati djeci u učenju, čitanju, te izražavanju kreativnosti i potsticanju motivacije djece da čitaju.

¹⁸IFLA. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Str. 6. Može se pogledati na: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (30.12.2015.g.)

¹⁹Isto

Za veće se knjižnice savjetuje da građa i namještaj čine i poseban odjel što pomaže da mladi osjete da su itekako dobrodošli u knjižnici. Također, važno je da mladi sudjeluju pri odabiru građe. Narodna knjižnica podržava cjeloživotno učenje surađujući sa školama i drugim obrazovnim ustanovama svih dobnih skupina. Dužna je osigurati građu koja će podržavati pismenost i razvoj osnovnih životnih vještina, te osigurati prostor za učenje onima koji nemaju za te uvjete kod kuće.²⁰

Javne biblioteke su oduvijek bili izvori informacija. Sa dolaskom 21. stoljeća i novih informacijsko-komunikacijskih uslugama, bibliotekar je taj koji treba korisnika usmjeriti na dobre i pouzdane izvore na Mreži.

Smjernice također govore kakvu to sve građu trebaju imati dječije knjižnice kako bi se adekvatno vršila usluga, te nude i pravila po kojima bi se građa trebala nabavljati. Stoga ovakve vrste biblioteke trebaju imati sljedeće tipove građe: *tiskanu građu (knjige, E-časopise, stripove, brošure), audiovizualnu i elektroničku građu (CD-i, DVD-i, kasete), igračke, edukativne igre, računala, softvere i pristup internetu.*²¹

Kako bi se osigurala kvalitetna usluga za mlade i djecu, biblioteka bi trebala izgrađivati svoj fond prema sljedećim kriterijima koje navode ove Smjernice, a to su:

- *Visoke kvalitete*
- *Primjerena dobi korisnika*
- *Odraz raznolikih vrijednosti i mišljenja*
- *Odraz kulture lokalne zajednice*
- *Uvod u globalnu zajednicu.*²²

Za dobrobit djece i napredni razvoj, dječije biblioteke surađuju i sa obližnjim lokalnim zajednicama i bibliotekama. *Npr. škole su važni partneri. Školska knjižnica podupire*

²⁰Indir Ida. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat]. – 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo. Može se pogledati na: file:///C:/Users/HP/Downloads/vbh_55_1_indir.pdf (03.01.2016.g.)

²¹IFLA. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Str. 9. Može se pogledati na: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (03.01.2016.g.)

²²Isto

*obrazovni proces, a dječija knjižnica usmjerena je na samoobrazovanje i čitanje iz razonode.*²³

Da bi se unaprijedile kvalitete biblioteke, potrebni su joj kompetentni bibliotekari koji imaju određeno obrazovanje i vještine. Neke od vještina koje bi dječiji bibliotekar trebao imati su optimizam, odlučnost, zainteresovanost, dobra komunikacija sa korisnicima i drugim ustanovama, sposobnosti rješavanja određenih problema, prilagodljivost i otvorenost prema novim promjenama i tehnologijama, procijenjivanje i uočavanje korisničkih potreba, te cjeloživotno obrazovanje kako bi se bibliotekar svakodnevno usavršavao u svom području. Na pitanje šta bi dječiji bibliotekar trebao najviše poznavati i koja područja, IFLA-ine smjernice daju odgovor: *dječiju psihologiju i razvoj, teorije razvoja čitanja i promocije čitanja, umjetničke i kulturne mogućnosti, sadržaj u knjigama za djecu.*²⁴

Kako ove Smjernice govore o načinima osiguravanja kvalitetne usluge za djecu školskog uzrasta, tako su u toku određenog vremena usavršavane smjernice za bebe koje promoviraju ranu pismenost, a to su *IFLA-ine Smjernice za knjižničarske usluge za bebe i djecu do tri godine.*

3.4. IFLA-ine bibliotečke smjernice za bebe i djecu do tri godine

Smjernice za bebe i djecu do tri godine imaju za cilj unaprijediti suradnju i rad s djecom, usmjeravajući se prvo na dječije biblioteke, bibliotekare, roditelje, odgajatelje, rodbinu i pedijatre. Dječije biblioteke poznaju svrhu i značaj rane pismenosti te na koje načine bi se trebalo čitati djeci i koja je građa adekvatna za određen uzrast djece.

Na osnovu ovoga, može se postaviti pitanje zašto će nam uopće *Smjernice za bebe i djecu do tri godine*, kada već postoje knjižnične usluge za djecu, uspostavljene u skladu s *Konvencijom o pravima djece* i koje govore da sva djeca bez obzira na rod, pol, nacionalnu pripadnost imaju pravo na bibliotečke usluge i na pristup informacijama. Ove smjernice su zapravo

²³IFLA. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Sekcija knjižnica za djecu I mladež. Str. 12. Može se pogledati na: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf>

²⁴IFLA. Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Str. 12. Može se pogledati na: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf>

nastale zbog specifičnih potreba koje uspostavljaju najmlađi korisnici i zbog roditelja ovih korisnika.

U izradi *Smjernica za bebe i djecu do tri godine* učestuju razne sekcije kao što su: *narodne biblioteke, biblioteke za djecu i mlade, školske biblioteke, biblioteke metropola, biblioteke za slijepu, bibliotečke usluge s posebnim potrebama, bibliotečke usluge za multikulturalne usluge*²⁵

U razdoblju od objelodanjivanja *Konvencije o pravima djeteta* 1989., zatim *Smjernica za knjižnične usluge za djecu* 2003., nadalje se razvija bibliotečka praksa gdje su se iskristalizirale neke bitne činjenice koje vode svojevrsnom pomaku u bibliotečkoj struci. Mnoge biblioteke suočavaju se sa svakodnevnim odgovaranjem na potrebe obitelji u njihovoj zajednici u vidu osmišljavanja usluga za svoje najmlađe korisnike i njihove roditelje.

*Važno je naglasiti da su pristupačnost, zanimljivost, sigurnost i privlačnost, čimbenici koji prostor knjižnice čine poželjnim, onakvim gdje se korisnik s bebom ili malim djetetom može ugodno osjećati. Da bi se to postiglo, svaka bi knjižnica trebala u tom smjeru planirati nabavu namještaja i druge opreme za dječji odjel. Kod odabira knjiga i igračaka koje će se nabaviti, treba se isto tako rukovoditi mjerilom kvalitete, sigurnosti i higijene. Poznato je da slikovnica podržava sve vidove dječjeg razvoja te pruža zajedničko iskustvo odraslih i djeteta.*²⁶

Pri kreiranju ovakvog fonda za dječije biblioteke, izuzetno je važno da se skrene pažnja da fond sadrži i slikovnice za djecu sa posebnim potrebama, te djecu različitih kultura i njihove roditelje, što iziskuje mnogo rada i opreza pri kreiranju fonda ovakve biblioteke.

Dječije su biblioteke, individualno ili grupno, namjenjena sljedećim skupinama:

- *Dojenčadi i maloj djeci*
- *Djeci predškolske dobi*

²⁵Stričević Ivanka. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine: radna verzija. Može se pogledati na: www.hkdrustvo.hr/datoteke/1322 (2.01.2016.g.)

²⁶Stričević Ivanka. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine: radna verzija www.hkdrustvo.hr/datoteke/1322 (2.01.2016.g.)

- *Djeci školske dobi do trinaest godina*
- *Skupinama djece s posebnim potrebama*
- *Roditeljima i drugim članovima obitelji*
- *Odgojiteljima i učiteljima*
- *Drugim odraslim osobama koja rade s djecom, knjigama i medijima.*²⁷

Kako bi se osigurale kvalitetne usluge za bebe i djecu do tri godine, njihove roditelje, obitelji, odgajatelje i razne druge učesnici koji surađuju sa mladima, Smjernice navode određene kriterije po kojima bi se trebale voditi javne biblioteke.

*Svaka će javna biblioteka nastojati osigurati usluge za djecu visoke kvalitete, podržavati rano učenje, učenje u obitelji i cjeloživotno učenje, smatrajući te usluge jednako važnim kao i usluge za odrasle.*²⁸

Za ovakvu vrstu korisnika kao što su bebe, javna biblioteka treba osigurati svom korisniku pravo na člansku iskaznicu, te određene članske povlastice kao što to imaju odrasli korisnici.

*Svaka javna biblioteka treba jasno odrediti prostor u biblioteci namijenjen bebama i maloj djeci, uključujući isto i u pokretnim bibliotekama.*²⁹

Ono što bi svaka javna biblioteka trebala osigurati jeste: *osigurati značajnu količinu dobro primjerenih materijala u različitim formatima: igračke, tiskane materijale, multimedijalne materijale i potrebnu tehnologiju ; osigurati odgovarajuće materijale i pristupačne usluge za svu djecu, uključujući i djecu s posebnim potrebama ; ponuditi dobro primjerene programe i aktivnosti u različito doba dana i u razne dane tijekom tjedna kako bi se prilagodila različitim potrebama korisnika s obzirom na dnevni ritam.*³⁰

S obzirom da smo pojasnili i opisali Smjernice za bebe i djecu rane dobi, knjižničarske usluge ovakvog tipa imaju sljedeće ciljeve:

²⁷Stričević Ivanka. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine: radna verzija www.hkdrustvo.hr/datoteke/1322 (2.01.2016.g.)

²⁸Stričević Ivanka. IFLA-ine Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine: radna verzija www.hkdrustvo.hr/datoteke/1322(2.01.2016.g.)

²⁹Isto

³⁰Isto

- *ostvariti pravo svake bebe i djeteta rane dobi na druženje koje uključuje igračke, knjige, multimediju i izvore namijenjene njima i njihovim roditeljima, te ostalim članovima obitelji kao i odgajateljima, te drugim odraslim osobama koje se bave malom djecom,*
- *stvoriti okruženje bogato tiskanom građom kako bi se razvila ljubav prema čitanju i knjigama,*
- *(...) poticati razvoj govora kod beba i djece rane dobi,*
- *razvijati jezične i dvojezične vještine, posebno kada se radi o jezičnim i etničkim manjinama,*
- *(...) uključiti roditelje i odgajatelje te ih informirati o građi primjerenoj za određenu dob kao i o izvorima koji su im dostupni u njihovoj narodnoj knjižnici,*
- *(...) osigurati topao, srdačan i siguran prostor za djecu i njihove obitelji.³¹*

Ove Smjernice pomažu studentima bibliotekarstva da steknu uvid u problematiku ovog spektra bibliotekarstva, te da uvide probleme s kojima se bibliotekari susreću, kao i napredak koji je postignut sa primjenom i usavršavanjem ovih smjernica. One pomažu u prepoznavanju sebe kao kvalitetnog i dobrog bibliotekara ili prepoznavanju drugih dobrih dječijih bibliotekara, dajući konkretna i kvalitetna uputstva za bibliotekare kako da vrše dobre usluge prema djeci rane dobi i njihovim roditeljima koje je potrebno uvesti u praksu, a ravnateljima javnih biblioteka pomažu u kvalitetnom radu sa zajednicom.

3.5.Povijesni razvoj službi za djecu u svijetu

Na početku dvadesetog veka, siromašne i mlade porodice činile su većinu doseljenika, a njihova uspješna asimilacija u američki način život bila je neophodna kao osnovni razvoj demokratije i informisanog biračkog tela. Žene, uključene u to kulturno prilagođavanje, učestovale su na zajedničkom zadatku obezbeđivanja vrednih knjiga za djecu.³²

³¹Legović Ivana. Dječiji odijeli i aktivnosti za djecu u knjižnicama Istarske županije. Diplomski rad. Zagreb.201.g.str17. Možete pogledati na:
<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4606/1/Ivana%20Legovi%C4%87%20Diplomski%20rad.pdf> (14.6.2016.g.)

³²Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade.Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str.15.

Ponos Amerike nije dozvoljavao da mladi doseljenici ne poznaju engleski jezik, stoga se u javnim bibliotekama uvodi sektor za mlade korisnike (dječiji sektor) koji je promicao usavršavanje čitanja. U dječijim bibliotekama su se pružale besplatne usluge za djecu, gdje su djeca bila educirana i podsticana da usavršavaju čitanje i pisanje na engleskom jeziku. Mayra C. Daniel (2005) je napisala: „*Pošto istraživanje preporučuje da čitalačka sposobnost bude stabilna i da se trajno zadrži znanje drugog jezika kao sporednog, pomaganje manjinskoj jezičkoj populaciji da ostvari punu pismenost mora da bude najviši prioritet naših nacionalnih škola*“.³³

Kao što se može uočiti, nije samo opismenjavanje populacije cilj škole biblioteke, nego se i javne biblioteke promoviraju u svrhu opismenjavanja i učenja stranog jezika svake individue ili korisnika te ustanove. Prvo Američko bibliotečko društvo osnovano je 1876.godine.

*Vilijam I. Flečer inzistirao je na tome da bi biblioteke trebale da promijene svoju politiku ograničenog pristupa za djecu, te da na taj način namjenske službe za djecu u javnim bibliotekama omoguće djeci neograničen pristup bibliotečkoj građi i uslugama.*³⁴

Prva poznata omnibus biblioteka koja je prevozila dječije knjige djeci s posebnim potrebama ili djeci koja ne žive u gradu, te nisu u mogućnosti da sami dođu do građe koja ih zanima, datira iz 1946. godine. u Francuskoj.

*U Munchenu je po završetku Drugog svjetskog rata, kao simbol kulturnog zajedništva donedavno zavađene Evrope i svijeta, osnovana Međunarodna knjižnica za djecu i mlade. Ideja je potekla od Jelle Lepman, a podržali su je Zaklada Rockefeller, Američko knjižničarsko društvo i njemačka vlada. Cilj joj je, darivanjem knjiga na svim jezicima svijeta, širiti mir, trpeljivost i razumijevanje među djecom.*³⁵

Biblioteke i bibliotekari ne predstavljaju samo čuvare znanja i obrazovanja, nego su oni ti koji uče i podučavaju djecu od najranije dobi kako živjeti i obrazovati se sa djecom drugog roda, nacionalne pripadnosti, itd. Stoga je dječiji bibliotekar ujedno i onaj koji pruža kvalitetne usluge djeci. Dorati Kenfield Fišer piše kakav karakter treba imati dječiji bibliotekar:

³³Hig ins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade.Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str. 18.

³⁴Isto

³⁵Singer Đuro. Prava djece na informacije. Diplomski rad. Zagreb. 2013.g.str.12.

„Širom Sjedinjenih Američkih Država (a sve više i u drugim demokratijama), stoje oni, ovi revnosni služitelji mladih umova, ovi eksperti intelektualne i kulturne higijene, naginjući se ozbiljno i nad zapaženim i nad negovanim mladim glavama, ne dajući prednost nijednoj posebno, pokušavajući da pogode da li sve ćelije unutar tih glava, na ovome stepenu razvija, žele ružu poezije, španać istorije, slatkiš beletristike ili hleb stvarnog učenja.“³⁶

Razvoj dječijeg odjeljenja u gradskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj razvijao se teško i sporo. U ovoj državi, potreba za dječijom knjižnicom oduvijek je postojala. Stoga, prvo dječije odjeljenje se osniva 1950. godine, današnja Dječija knjižnica Marin Držić. Ono što je zanimljivo i što se saznaje iz izvještaja iz 1955. godine jeste da *Dječji odjel ima 10000 knjiga i preko 1000 naslova za sva tri uzrasta (5-8, 8-11 i 11-14 godina) od „čistih“ slikovnica do romana za najstariju djecu. Zanimljivo je da se prvih godina slikovnice nisu nabavljale jer, govorilo se, „maloj djeci“ nije mjesto u knjižnici, a starija djeca ih ne trebaju.*³⁷ Situacija se s vremenom promijenila. *Od 2010. godine, osim slikovnica, knjiga i priručnika za roditelje i odgajatelje (Roditeljska zbirka), korisnici mogu posuditi animirane i igrane filmove, zvučnu građu te edukativne kompjutorske igre.*³⁸ Uz sve to, biblioteka ima poseban odjel za adolescente, gdje se oni mogu koristiti računarom, ali i video igrama.

U Bosni i Hercegovini, razvoj dječijeg odjeljenja isto tako je trajao dugo, te je prva dječija biblioteka otvorena 1970. pod nazivom „Vlatko Foht“. U ovoj biblioteci, *1980. godine otvorena je prva dječija igraonica, kao nova forma rada sa djecom predškolskog uzrasta. U igraonicu su dolazila djeca uzrasta od 3 do 7 godina, svakoga dana, osim ponedjeljka od 16 do 19 sati, ali su prvo morali postati članovi biblioteke. Redovno su se pravile izložbe dječijih radova, najnovijih slikovnica, gledali crtani filmovi, pričale su se bajke i priče pomoću dijafilmova. Početkom agresije na Bosnu i Hercegovinu čitaonica prestaje sa radom.*³⁹

³⁶Hig ins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str. 19.

³⁷Furač Dina. Programi za djecu narodnih knjižnica. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Zagreb. 2014. Možete pogledati na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4609/1/Dina%20Fura%C4%8D_Diplomski%20rad.pdf (02.01.2017)

³⁸Isto

³⁹<http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/lef/1fw/bos/hrindex.htm>

3.6. Bibliotekari u službi za djecu i mlade

Dječija biblioteka je institucija koja proučava intelekt djece, te razvija njihove čitalačke vještine. Sa napretkom koji je donijelo 21. stoljeće, dječiji bibliotekari ulažu mnogo materijalnih sredstava kako bi opisivali i tumačili dječiji intelekt. Uočeno je da pomoću procesa čitanja djeca bolje razumiju sebe, ali istovremeno i drugu djecu oko sebe i svijet, što smanjuje nasilje u svijetu. Tinejdžerima su izrazito važni procesi čitanja, te razni razgovori o posljedicama vršnjačkog nasilja. Da bi se to moglo spriječiti, bibliotekari bi trebali ovakvoj djeci osigurati udoban prostor sa raznim radionicama kako bi se ova djeca osjećala sigurnim tj. da im se stvara osjećaj pripadnosti.

Znanost koja je dokazala koliko je važan razvoj djeteta u prve tri godine jeste neuroznanost, ističući kako je to značajno i kritično razdoblje dječijeg razvoja mozga. To je veoma značajno razdoblje za dijete koje izaziva tjelesne promjene i emocionalni i kognitivni razvoj. Svi događaji koji se dešavaju u ovom periodu mogu se odraziti na dalji život djeteta.

Prva UNESCO-ova Svjetska konferencija o ranom odgoju, obrazovanju i skrbi, održana u Moskvi u rujnu 2010. godine, skrenula je pozornost na to da su, gledajući kroz prizmu zdravlja i prehrane, obrazovanja i smanjivanja socijalnih razlika - prednosti i isplativost ulaganja u službe namijenjene maloj djeci daleko veće nego kod drugih područja odgoja i obrazovanja.⁴⁰

Institucije, te službe i usluge nisu samo stvarane radi djece nego i radi njihovih roditelja kako bi im umanjili stres, te im omogućili da i oni idu na posao kako bi poboljšali kako svoj, tako i djetetov socijalni status.

Usluge za djecu uključuju referalne usluge, vodiče za čitanje, učlanjenje, planiranje i sprovođenje obrazovanja korisnika, podršku djeci i korištenju računara.⁴¹

Najznačajnija uloga za bibliotekara kako bi pružao kvalitetne usluge jeste njegova komunikacija sa djecom. Komunikacija između djece i odraslih se mnogo razlikuje: sa

⁴⁰Korintus Marta. Kako brinemo o najboljem interesu djece rane dobi . Možete pogledati na : file:///C:/Users/HP/Downloads/5_DUE_3_Kako_brinemo_o_najboljem_interesu_djece_rane_dobi.pdf (14.06.2016.g.)

⁴¹Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g.str.45.

odraslima se komunicira licem u lice, dok kod djece bibliotekar mora uključiti svoje osjećaje, te na njihov upit kako bi im pomogao u izradi zadataka, mora saosjećati sa njihovim pitanjem. Adolescenti najviše posjećuju biblioteku, te u nju dolaze pretežito kako bi uradili zadatke vezane za školu.

Sa dolaskom Interneta i savremenih tehnologija umanjile su se posjete javnim bibliotekama. *Ipak, bez obzira na kiber prostor, ideja javnih biblioteka kao alternativnog okruženja za mlade i dalje ima značajnu ulogu zbog značaja interakcije sa vršnjacima na bezbednom mjestu. Čitaonice za mlade obično uključuju: enciklopedije, englesku književnost, beletristiku za mlade, popularne časopise, dela klasika i nagrađivane knjige, muzičke kompakt diskove, sobe za druženje i pristup Internetu.*⁴²

Kada govorimo o mladima, onda nam IFLA-ine smjernice za mlade prikazuje koja je to svrha usluga za mlade ljude (tinejdžere). *Tinejdžerima je potrebno posvetiti posebnu pažnju jer mnogi tinejdžeri prestaju sa čitanjem neobavezne literature. Bibliotekari su tu da ih uvedu u svijet raznovrsnih knjiga u skladu sa njihovim interesima. Biblioteke mogu biti važan faktor u uspješnom razvoju osobe i prelazu iz djetinstva u odraslo doba.*⁴³ U ovom pogledu osnovne svrhe usluga za mlade su: *omogućiti prelaz sa usluga za djecu na usluge za odrasle, poticati cjeloživotno učenje, motivirati korisnike na čitanje tokom cijelog života, promovirati vještine informacijske pismenosti, zadovoljiti potrebe mladih za obrazovanje, informiranjem i razonodom*⁴⁴.

Samostalno pretraživanje informacija predstavlja najznačajniji postupak pretraživanja informacija. Iako djeca dobivaju zadatke od učitelja da pronađu određenu knjigu u biblioteci, njihova potraga za takvom informacijom i zainteresovanost ipak postaje osobna. *Tradicionalna knjiga odnosi se na lični svijet pojedinca, na način na koji to kompjuter ne čini. Rodne razlike postoje, mnogi nastavnici vjeruju da sama tehnologija nameće razlikovanje među polovima, a dječaci koji čitaju nebeletrističku literaturu, tj. knjige o mašinama i kompjuterima, vjerovatno će prednost dati tim temama i u online okruženju i u*

⁴²Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str.56.

⁴³Stropnij Alka. Suvremeni izazovi za knjižnice za mlade. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2013.g. file:///C:/Users/Amina/Downloads/2014_09_25_Libri_et_Liberi_3_1_PRIKAZI_6_Faletar_Horvatic.pdf (03.01.2017.g.)

⁴⁴Stropnij Alka. Suvremeni izazovi za knjižnice za mlade. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2013.g. file:///C:/Users/Amina/Downloads/2014_09_25_Libri_et_Liberi_3_1_PRIKAZI_6_Faletar_Horvatic.pdf (03.01.2017.g.)

*samostalnom radu. Kultura kompjutera nije uključila djevojčice u onoj mjeri u kojoj se to uključivanje zahtijeva. Zajednički rad je ključni aspekt rodne ravnopravnosti, a učenje treba da postane društvena, a ne individualna aktivnost.*⁴⁵

Biblioteke i bibliotekari su ti koji mogu da promijene mišljenje djevojčicama i njihovim roditeljima, te ih podstiču na misao da je obrazovanje u matematici i nauci sasvim normalno, te da na ovakvo obrazovanje ima pravo svako dijete.

Dolaskom savremene tehnologije, dječija komunikacija se mijenja, te se sam pristup u obrazovanju mijenja tako što djeca preko svojih mobilnih uređaja i računara imaju pogodnije mjesto za učenje i slušanje muzike, ali u fizičkoj javnoj biblioteci, knjiga je nezamjenjiv temelj pismenosti. *Poznavanje čitalačkih sposobnosti ističe komunikacijsku dimenziju rada sa mladim kao važnu kvalitativnu komponentu prakse. Dječiji bibliotekari, od kojih su većina bile žene, bili su zaduženi da postave pitanje selekcije izvora u smislu uravnoteženog izbora za oba pola. Prilika da se izazove interesovanje djece za čitanje i učenje, informacije i biblioteke, još uvijek se posmatra kao čin kratkog daha.*⁴⁶

⁴⁵Higins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str.28

⁴⁶Higins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str.28

4.ČITANJE I POJAVA NOVIH PISMENOSTI

4.1.Čitanje

Kada govorimo o bibliotekama, onda prije svega govorimo o čitanju kao temeljnoj vještini potrebnoj svakom korisniku biblioteke. *Psihologija čitanje definira kao složen spoznajni proces koji počinje vizualnom predodžbom, a zatim se putem složeno-motoričke predodžbe prenosi do misaone, tj. do značenja riječi. Čitati znači shvatiti vezu između pisane riječi, govora i misli.*⁴⁷ Čitanje je proces koji ne dolazi urođenim putem, nego se uči i usavršava svakom novom tehnikom koju će čovjek usvojiti u toku svog obrazovanja. *Čitanje je akt komunikacije koji prenosi znanje i poruke što ga sadrže knjige, nadilazeći vremenske i prostorne granice bitno doprinosi povezivanju ljudi.*⁴⁸

Svi ljudi trebali bi imati mogućnost čitanja. *Pravo na čitanje je jedno od osnovnih ljudskih prava i temelj je ostvarenja intelektualnih sloboda - slobode istraživanja i slobodnog pristupa informacija. Pravo na čitanje i pismenost pretpostavka su intelektualnih sloboda, a narodna knjižnica nezaobilazna je društvena institucija koja ih promiče građom i uslugama.*⁴⁹

4.2.Čitanja kod mladih

Za djecu školske dobi koja imaju svoje školske drugove, roditelje, učitelje koji pomažu u odgojno-obrazovnom radu djeteta, knjiga ima izuzetan značaj u razvoju djetetove emocionalne naprednosti. *Prema Gremesu (1969) čitanje u mladosti je više emocionalna nego intelektualna aktivnost - čitanje je društvena adaptacija koja je više humanistička nego tehnička po svome usmerenju.*⁵⁰

Razvoj mladih korisnika zahtijeva naprednost u čitanju kroz zadovoljstvo, te razne međuljudske, obrazovne i kulturne kompetencije. *Čitanje je i u 21. stoljeću , 7000 godina*

⁴⁷Tomin V. Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj)// 14. Proletna škola školskih knjižničara Repoblike Hrvatske: zbornik radova. Rijeka: Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske, 2003.str.133

⁴⁸Vrbas Sanela. Uloga narodnih knjižnica u poticanju mladih na čitanje (Diplomski rad). Sveučilište u Zagrebu.Zagreb.2014.str.8.

⁴⁹Isto.str.9

⁵⁰Hig ins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade.Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str.21

*nakon pojave pisma, vjerovatno najstarija i najviše korištenija vještina u službi učenja i sticanja znanja.*⁵¹

Počeci zainteresovanosti za čitanje kod djeteta u velikoj mjeri ovisi o bibliotekaru i dobro opremljenoj biblioteci. Promjene koje su se pojavile u posljednjoj deceniji dolaskom tehnologije stvorile su brojne etičke dileme važne za obrazovanje mladih.

*Okrugli stol za društvenu odgovornost Američkog bibliotečkog udruženja donio je izjavu u kojoj se kaže da se članovi slažu da unapređuju društvenu odgovornost kao glavnu vrednost bibliotekarstva. Ta glavna vrednost opšteg dobra upućuje na opće etičke dileme. Bibliotekari nemaju kontrolu nad uticajima koju će Internet knjiga ili prezentacija imati na održanog čitaoca u datom trenutku, ali oni mogu da izgrade dobre štampane zbirke za mlade koji su spremni da razmišljaju kritički i kojima je potreban podsticaj.*⁵²

Ono što bibliotekar za svoje mlade korisnike može učiniti jeste da odlučuje koje su to teme najbolje i najkvalitetnije obrađene u štampanoj formi, te da podučava svoje korisnike kako da se služe sadržajem knjige koja im je potrebna da bi došli do adekvatne informacije koja ih interesuje. Također je bitno da provjere koji je to elektronski sadržaj prikladan i kvalitetan za potrebe dječijeg istraživanja.

*Mei Ben (1991) je napisala da su dječiji bibliotekari odgovorni za izradu programa usluga koja je u skladu sa misijom biblioteke, kao i sa potrebama zajednice. Ovaj koncept dječije biblioteke kao uslužne, političke i društvene agencije opravdava fondove za javne biblioteke i fondove za plate dječijih biblioteka. Biblioteke predstavljaju mjesta građanskih ulaganja u razvoj mladih svih uzrasta, a snaga čitanja čini temelj obogaćivanja života djece i mladih.*⁵³

4.3.Cenzura: zabranjene knjige

Od najranijih vremena, postoje neki oblici cenzure, koji su u početku podrazumijevali da samo odabrani imaju pristup knjigama, a kako je rastao broj obrazovanog stanovništva, dolazi do cenzurisanja i zabranjivanja određenih štiva, prvenstveno u Francuskoj, a onda se širi

⁵¹Higins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str. 21

⁵²Isto, str 22.

⁵³Higins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade.Narodna biblioteka Srbije. Beograd.2009.g. str. 215.

dalje. *Cenzura je sustav administrativnih mjera koje poduzimaju državne, vjerske, stranačke i druge vlasti protiv objelodanjivanja, čitanja širenja i posjedovanja, slušanja i gledanja nepoćudnih i za društvo opasnih tiskanih i rukopisnih knjiga, filmova, videokaseta i slične građe te radijskih i televizijskih emisija, kazališnih predstava i dr. Postupci koje poduzimaju vlasti protiv nepoćudnih knjiga i druge za društvo opasne građe razlikuju se od države do države i uvijek su odraz političkih ili vjerskih prilika u njima, a ovise o procjeni vladajućih krugova o tome u kojoj mjeri tiskana ili izgovorena riječ ugrožava interese države i društva.*⁵⁴

Kada govorimo o samoj cenzuri onda imamo nekoliko tipova cenzure a to su: *preventivna cenzura, autocenzura, suspenzivna cenzura*⁵⁵. Cenzura se često primijenjivana u raznim državama sve do pojave demokracije koja svojim državljanima načelno omogućuje pravo na slobodu govora i pisanja, mada se to u praksi baš i ne poštuje. Samom pojavom informacijske komunikacijske tehnologije osnažio se pristup raznim informacijama, a istovremeno kreirani su razni softveri koji onemogućavaju pristup svakoj informaciji. Primjena cenzure u današnjem svijetu je jako velika, krenuvši od obitelji, gdje današnji roditelji primjenjuju cenzuru kako bi zaštitili svoju djecu.

Kroz povijest su se brojne knjige uništavale zbog njihovog neprikladnog sadržaja koji nije odgovarao određenim religijskim načelima ili načelima države. Unatoč tim brojnim uništavanjima knjiga, bibliotekari su uvijek bili ti koji su pokušavali sačuvati te zabranjene knjige te omogućiti svojim korisnicima pravo na informaciju.

Rijetko se može vidjeti da se suvremeni knjižničar neće boriti protiv ideje da se on zalaže za cenzuru. Promatrajući i čitajući koje ideje knjižničari izlažu na svojim sastancima, kao i mnogobrojne deklaracije, dobije se dojam da su bibliotekari veliki protivnici cenzuri i da vode ogorčenu borbu protiv društvenih snaga i pojedinaca koji žele upotrijebiti knjižnice kao sredstvo za provođenje cenzure.

Usprkos tome, bibliotekari su ljudi kao i svi ostali, te imaju svoja vjerovanja, mišljenja i stajališta, tako da često možemo pronaći kako se u svakodnevnom životu ide protiv tih istih deklaracija i zaključaka. Prečesto spominju kako biblioteke imaju uzvišeno mjesto, da su to

⁵⁴Cenzura.Hrvatska enciklopedija. Možete pogledati na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (04.01.2017)

⁵⁵Cenzura.Hrvatska enciklopedija. Možete pogledati na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=11246> (04.01.2017)

ustanove koje ne smiju propagirati nasilje, seks i druge asocijalne ideje koje uznemiruju građanstvo. Onaj bibliotekar koji dobro zna da ono što radi jeste cenzura, naći će za svoje postupke valjanih opravdanja u postojećim propisima, u prilikama koje ga okružuju, u javnim ili prikrivenim pritiscima kojima je izvrgnut.

Kada je riječ o djeci i mladim kao korisnicima bibliotečkih usluga, biblioteke i bibliotekari moraju biti posebno oprezni.

Na web stranici Glavne biblioteke Beča u kategoriji „Internetska galerija“ postavljena su pravila korištenja računara prevedena na više jezika. Računari u dječijim bibliotekama su često pregledavani od strane informacijskih stručnjaka, koji sa svojim kompetencijama pokušavaju usmjeriti mlađe korisnike na adekvatnu informaciju koja ih interesuje. Tim pregledavanjem i kontrolom, odnosno usmjeravanjem mlađih korisnika, biblioteka provodi neku vrstu cenzure, sve u svrhu zaštite korisnika.

U Glavnoj biblioteci Rima računari su dobro raspoređeni te bibliotekari imaju mogućnost da da konstantno kontrolišu računare svojih korisnika. Pred toga, bibliotekari i saradnici ove dječije biblioteke smatraju da svako ograničenje smanjuje moć navigacije na Internetu i iz tih razloga preferiraju ili prisutnost roditelja ili njihovo pismeno odobrenje za korištenje Interneta.

Biblioteka Zirkusgasse odnedavno je postavila ograničenja zvuk na računarima kako bi se održao red biblioteke, a što se tiče ostalih ograničenja na pristup informacijama, ona ne postoje u ovoj biblioteci osim posmatračkog oka bibliotekara.

U Biblioteci Heideheim, da bi djeca mogla koristiti računare, potrebno je da imaju navršениh 14 godina, a prije korištenja računara i pristupa Internetu, moraju ostaviti svoje osobne dokumente.

Bibliotekari su i danas ti koji se suprotstavljaju cenzuri te pokušavaju zaštititi prava djeteta na slobodan pristup informacijama vodeći se svojim etičkim kodeksom, a to je *da knjižničari*

*trebaju biti nepristrani, profesionalni, trebaju osigurati pristup informacijama te propisuju njihovu odgovornost prema pojedincima i društvu.*⁵⁶

4.4.Čitanje bebama i djeci do tri godine

Mnoga naučna istraživanja pokazuju da je čitanje naglas jednako bitno za bebe i djecu kao i njihove osnovne potrebe kao što su hrana, zdravlje, odmor, igra itd. *Dijete se na svijet rađa s određenim biološkim, spoznajnim i socijalnim potencijalom. Na rođenju, mozak djeteta ima približno 100 milijardi neurona. Kratko nakon poroda mozak stvara trilijune novih veza više nego ih u tom trenutku treba. Sinapse koje se upotrebljavaju, koje su češće stimulirane u ranom djetinjstvu se sačuvaju, a one koji se rijetko upotrebljavaju eliminiraju se procesom tzv. "pruning-a".*⁵⁷

Odnosi djece koji se temelje na iskustvu bliskosti razvijaju se do osamnaest mjeseci života. Odnosi sa porodicom, sva ta bliskost i rana iskustva djeteta, utječu na konstrukciju mozga djeteta u smislu lakšeg učenja kada dijete poraste. *Čitanje od najranije dobi pomaže u razvijanju govornih sposobnosti, bogati djetetov rječnik, uvodi ga u svijet mašte i umjetnosti, unapređuje njegove sposobnosti slušanja, pomaže u razvoju opažanja, promatranja, pozornosti, mišljenja i logičnog zaključivanja, a sve će to osigurati da veze u mozgu ostanu trajne.*⁵⁸

Budući da su djeca prirodna bića koja imaju određene potrebe, roditelj je taj koji je dužan da zadovolji potrebe svoga djeteta.

Čitanjem se dijete misaono i intelektualno razvija, a doživljaj tih prvih spoznaja postaje temelj na koji se poslije dograđuju druge potrebne informacije, znanja, pa i

⁵⁶Done Cvitković Nina. Cenzura knjiga za djecu i mlade kroz povijest. Sveučilište u Zadru.Zadru.2016.g.str.2. Možete pogledati na: <https://repositorij.unizd.hr/islandora/object/unizd%3A303/datastream/PDF/view> (04.01.2017)

⁵⁷Radonić, M. Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. Pedijatr Croat.2009.g. Članak se može pogledati na: hpps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf (02.01.2016) (30.12.2015)

⁵⁸Radonić, M. Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. Pedijatr Croat.2009.g. Članak se može pogledati na: hpps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf (02.01.2016) (30.12.2015)

vještine.⁵⁹Pomoću raznih čitanja, prepričavanja priča i razgovora sa djetetom o priči doprinosi njegovoj boljoj komunikaciji, te otvorenosti prema društvu. Da bi djetetu čitanje bilo ugodno, postoji nekoliko faktora:

- *izabрати najbolje vrijeme (dobro raspoloženje, neometanje...)*
- *neka dijete dobro vidi slike i tekst (pokazujte slike i govorite što prirodnijim glasom); dajte i svoje komentare o slici (primjerice slikovnica s predmetima, slika lopte – izgovorite jasno "lopta" a zatim "Ja volim loptu jer ona skače", "Igrat ćemo se loptom u parku...")*
- *razgovarajte s djetetom i stvorite ugodnu atmosferu, milujte dijete i iskazujte mu ljubav*
- *promatrajte što dijete čini i kako se osjeća, dopustite mu da se igra s knjigom dok želi, kad ju stavlja u usta nemojte ga obeshrabriti kritikom nego uzmite knjigu i privucite mu pažnju na neku sliku i pričajte, prekinite kad vidite da mu je dosadno i odbojno*
- *listajte i čitajte slikovnice svaki dan, makar i samo nekoliko minuta, da bi se stvorili rituali čitanja.⁶⁰*

Pored ovih karakteristika o udobnosti čitanja koje se vezuju za biblioteku i slikovnice za djecu, trebalo bi naglasiti da je korisno djeci čitati iz raznih dječijih magazina, te iz raznih prirodnih znakova sa blagim jezikom i govorom tijela kako bi oni što bolje razumjeli taj jezik.

4.5. Informacijska i informatička pismenost

Često se informacijska pismenost poistovjećuje sa informatičkom pismenošću, što dovodi do nedoumice među ljudima.

Pismenost, u najširem smislu, sposobnost je korištenja različitih izvora informacija i unapređenja kvalitete življenja. Uključuje sposobnost pronalaženja, evaluacije i pravilne uporabe informacija na različite načine. Kao što je ljudski život podložan stalnim

⁵⁹Radonić, M. Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi Pedijatr Crotat.2009.g. Članak se može pogledati na: <https://hps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf> (02.01.2016)

⁶⁰Hrvatsko knjižničarsko društvo Komisija za knjižnične usluge za djecu i mlade. Projekt čitajmo im od najranije dobi.2006.g. Možete pogledati na: file:///C:/Users/HP/Downloads/web-tekst_odgajatelj_i_2006.pdf (08.12.2015g.)

*promjenama i razvoju u društvenom, ekonomskom i tehničkom smislu, tako je i pismenost cjeloživotni proces koji traži stalnu nadogradnju.*⁶¹

Shodno razvoju informacijskog društva, IFLA počinje razvijati informacijsku pismenost čija definicija glasi: *Informacijska pismenost je cjeloživotni proces koji traži nadogradnju, a ta nadogradnja uključuje neke nove kompetencije. Zbog ubrzanog tehnološkog napretka, a posebice napretka informacijsko komunikacijske tehnologije, informacije su postale temelj razvoja društva.*⁶²

Sa druge strane, imamo informatičku pismenost. *Informatička pismenost, za razliku od informacijske koja se bavi sadržajem, odnosi se na tehnologiju i njenu infrastrukturu, i ostvaruje se uporabom i operiranjem računarnim sustavima, mrežama i programima. No, istraživanja pokazuju da mladi, iako rođeni uz računalo, ne znaju koristiti osnovne pakete programa za naprednije radnje.*⁶³

Ovdje se susreće jedan od problema koji je jako delikatan za bibliotekare, kao što navodi Celton: *mladi ne uče kako se koristiti informacijama niti prepoznaju kao vrijedne one informacije koje nisu na Internetu, a ni te na Internetu ne znaju vrednovati.*⁶⁴ Mladi u 21. stoljeću jedini izvor informacija vide na Internetu. Ali unatoč Internetu i računalnim sposobnostima koje posjeduju današnje generacije, potrebna im je informacijski osposobljena osoba kako bi ih naučila ovoj vještini, te ih uputila do kvalitetne informacije. Upravo je to cilj bibliotekara za mlade i uopće bibliotekara u svijetu: da pomognu svom korisniku da pronađe kvalitetnu informaciju, te da je nauči primjenjivati.

⁶¹Štivić, Vjeruška. Poticanje rane pismenosti u obitelji, odgojno-obrazovnim ustanovama i narodnim knjižnicama. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2012. Citirano prema: United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes : Position Paper. 2004. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf> (16.01.2015.)

⁶²Štivić, Vjeruška. Poticanje rane pismenosti u obitelji, odgojno-obrazovnim ustanovama i narodnim knjižnicama. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2012. Citirano prema: United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes : Position Paper. 2004. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf> (16.01.2015.)

⁶³Lippincot, J.K. Net Generation Students and Libraries. (2006) Možete pogledati na : <http://www.educause.edu/research-andpublications/books/educating-net-generation/net-generation-students-and-libraries>.(01.05.2016).

⁶⁴Chelton, Mary K. Future direction and bibliography. // Young adults and public libraries : a handbook of materials and services / Mary Anne Nichols and C. Allen Nichols. Westport, Connecticut; London : Greenwood Press, 1998. Str. 387-397.

U današnjem vremenu, djeci su nužne nove kompetencije kako bi se snašli u poplavi informacija kojih iz sekunde u sekundu postaje sve više. *Za njihovo stjecanje potrebno je drugačije učiti, učiti na novi način, u dinamičnim situacijama, znati selektirati informacije, znati povezati informacije iz raznih područja, znati organizirati i primijeniti svoje znanje, a najvažnija je uloga dječijih knjižničara naučiti učenike kako učiti. U okviru svoje djelatnosti, školski knjižničar može organizirati učenje kroz istraživački rad, školske projekte ili korelacijske nastavne sadržaje, doprinijeti doživljavanju školske knjižnice kao važnog mjesta za sticanje temeljnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja.*⁶⁵

Kako bi se provodili programi informacijskog opismenjavanja, potrebno je stalno usavršavanje knjižničara. Još jedan problem koji je delikatan jeste financijska strana, jer ovakvi programi zahtijevaju odgovarajuću opremu koja je često nedostupna.

4.6. Obiteljska i rana pismenost

Nastanak i razvoj pismenosti neodvojiv je dio školskog obrazovanja i cjeloživotnog učenja, te uspostavljanja komunikacije sa svijetom. U početku su se pod pojmom pismenosti podrazumijevali ljudi koji su se znali potpisivati, potom se to usavršavalo procesom čitanja i računanja, a dolaskom novih medija i tehnologija, započeta je nove era različitih pismenosti.

Najčešće su mjesta na kojima se usavršava pismenost škole, gdje djeca počinju usavršavati čitanje i pisanje. Međutim, *savladavanje vještine čitanja počinje od trenutka djetetova rođenja, razvojem predčitačkih vještina, a ne polaskom u školu. Stoga je važna usklađenost obitelji, odgojnih i obrazovnih ustanova, te volontera koji bi trebali pomoći djeci razviti interes za čitanjem iz užitka. U ovom nizu, knjižnice su neizostavni partner!*⁶⁶

Istraživači su nesumnjivo utvrdili da mi oko 50% svoje sposobnosti za učenje razvijamo tijekom prve četiri godine života. Ostalih 30% sposobnosti razvijamo prije navršene osme

⁶⁵Štivić, Vjeruška. Poticanje rane pismenosti u obitelji, odgojno-obrazovnim ustanovama i narodnim knjižnicama. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2012. Citirano prema: United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes : Position Paper. 2004. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf> (16.01.2015.)

⁶⁶Čunović Kristina. Nacionalna kampanija „Čitaj mi“ – primjer partnerstva i usklađenosti udruga.2015.g.Možete pogledati na: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58\(2015\).br.1-2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58(2015).br.1-2)

godine.⁶⁷ Svi događaji koji se dešavaju u ovom periodu mogu se odraziti u daljnjem životu djeteta. Jezik je važan čimbenik koji pokreće komunikaciju među ljudima usavršavajući način izražavanja kod ljudi. Britanski psiholog Tony Buzan ističe: *Dijete je u trenutku rođenje već brilijantno. Ono u samo dvije godine pohvata govor puno bolje nego što doktor filozofije može apsolvirati bilo koju temu. A u dobi od tri-četiri godine dijete je već majstor u govoru.*⁶⁸

*Dijete uči promatranjem i oponašanjem od najranije dobi, pri čemu vrlo važnu ulogu imaju roditelji koji su s njim od rođenja. Slušanjem i čitanjem uče se nove riječi, djeca spontano uče kako se tvore rečenice, kako se grade i razvijaju priče, uče pratiti priču i koncentrirati se na kraće ili dulje vrijeme.*⁶⁹

Roditelji su ti koji svome djetetu u najranijoj dobi moraju pružati određenu ljubav koja im je potrebna te stvarati poticajan prostor za djetetovu pismenost rane dobi, ali ujedno stvaraju okruženje i za obiteljsku pismenost. Dakle, počeci djetetovog opismenjavanja ne bi trebali počinjati sa polaskom u školu, nego od najranije dobi kroz roditelje koji im pomažu u počecima opismenjavanja.

*Pojam obiteljska pismenost prvi je počeo koristiti Denny Taylor za opis raznih vrsta pismenosti koje se poučavaju u domovima i lokalnim zajednicama. Danas se obiteljska pismenost uglavnom odnosi na obrazovne programe koji potiču pismenost cijele obitelji, a prvenstveno je usmjerena na osnaživanje roditelja i njihovu podršku koju pružaju djeci u stjecanju predčitačkih vještina te na intenzivniju suradnju obitelji i vrtića/škole. Osim poučavanja roditelja, obiteljska pismenost obuhvaća poučavanje odgajatelja i učitelja, odnosno svih koji rade s djecom.*⁷⁰

*Koliko je važno poticajno obiteljsko okruženje, vidljivo je iz rezultata Istraživanja čitateljskih interesa i informacijskih potreba građana Hrvatske koji su pokazali da na naviku čitanja kod djece i mladih utječu navike čitanja odraslih članova obitelji, stalno okruženje tiskanim medijima (novinama, časopisima...) te broj knjiga koji se nalazi u kućnoj knjižnici.*⁷¹

⁶⁷Dryden, Gorden. Revolucija u učenju: kako promjeniti način na koji svijet uči. Zagreb. Educa. 2001.g. str. 227.

⁶⁸Isto

⁶⁹Dryden, Gorden. Revolucija u učenju: kako promjeniti način na koji svijet uči. Zagreb. Educa. 2001.g. str. 107.

⁷⁰Čunović Kristina. Nacionalna kampanija „Čitaj mi“ – primjer partnerstva i usklađenosti udruga. 2015.g. Možete pogledati na: [www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58\(2015\),br.1-2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58(2015),br.1-2)

⁷¹Isto

Rano podsticanje djeteta da sluša i osluhuje tehnike čitanja svojih roditelja ili saradnika određene ustanove odrazit će se na njegove daljnje sposobnosti i tehnike čitanja. Sa podsticanjem navika čitanja, djeca rane dobi usvršavaju svoje izražajne sposobnosti, razumijevanje riječi, fonološke sposobnosti te motivaciju za razumijevanje slova i tehnika čitanja.

Institucije, službe i usluge nisu samo stvarane radi djece, nego i radi njihovih roditelja kako bi im umanjili stres, te im omogućili da i oni idu na posao kako bi poboljšali kako svoj tako i djetetov socijalni status.

Komparativna izvješća OECD-a (Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj), OECD Starting Strong i OECD Family Database pokazuju da je broj djece uključene u predškolske ustanove u Europi veći nego ikad do sada i da je povećanje broja ovakvih ustanova i usluga praćen sve većom sviješću da boravak u visokokvalitetnim ustanovama i službama od najranije dobi može ublažiti utjecaj različitih nepovoljnih čimbenika. Pored toga, postignuta je i jasnoća u razumijevanju kvalitetne prakse.⁷²

Pa ipak, razina usluga i ustanova namijenjenih djeci mlađoj od tri godine ostaje značajno niža nego za djecu vrtičke dobi. Izvješća o primjeni tzv. ciljeva iz Barcelone iz 2002. godine (zadatak je bio uključiti 33% djece u dobi do tri godine u sustav), pokazuje da većina država članica nije ostvarila zadani cilj.⁷³

Rana pismenost podrazumijeva ono što djeca znaju o čitanju i pisanju prije nego što počnu samostalno čitati i pisati. Upravo ta rana dob vrijeme je najintenzivnijeg razvoja djeteta. Vrijeme je to u kojem se ono što je propušteno teško ili nikako kasnije nadoknađuju.⁷⁴

Kao što smo već naglasili, djeca kojima se čita od najranije dobi naprednija su u razvoju i obrazovanju. Također, smatra se da čitanjem djetetu od najranije dobi pospješuju njegove govorne sposobnosti, što može doprinijeti unapređenju u budućem poslovnom i javnom životu. Sa ovim ciljem ide dječije odjeljenje Biblioteke Sarajevo koje organizira brojne

⁷²Korintus Marta. Kako brinemo o najboljem interesu djece rane dobi . Mozete pogledati na : file:///C:/Users/HP/Downloads/5_DUE_3_Kako_brinemo_o_najboljem_interesu_djece_rane_dobi.pdf (pronaci izdavaca)

⁷³Isto

⁷⁴Novi uzor 21. Glasilo Zagrebačkoga knjižničarskog društva. Godina XII., prosinac 2014.g.Možete pogledati na: paperzz.com/doc/5143841/novi-uvez-21 (01.01.2016)

radionice za djecu predškolske dobi tipa *Čitaj mi!* Još jedan takav projekat jeste čitanje slikovnice Pipi Duga Čarapa i ilustrovanje bojanki, na koji način Biblioteka Sarajevo u saradnji sa Švedskom ambasadam u BiH obilježava Međunarodni dan djeteta u periodu od 16. do 20. novembra.

Kada roditelji čitaju svojoj djeci naglas, dolazi do snažne emocionalne veze, pamćenja, toplote, te logičkog razmatranja kod djeteta. Sve ovo pomaže djetetu u njegovom razvoju i proširenju njegove mašte i snova.

*Rano upoznavanje s knjižnicom utjecat će na to da se knjižnica doživljava kao ugodno mjesto gdje se može potražiti pomoć, mjesto na kojem će se tražiti odgovori i učiti o izvorima i tehnologijama dostupnima u samoj knjižnici, ali i onima do kojih se može doći uz posredovanje knjižnice.*⁷⁵ Kako bi se moglo doći do ovog procesa rada, javne biblioteke moraju biti otvorene i pristupačnost svojim korisnicima, a posebno: *korisnicima sa posebnim potrebama, dvojezičnim obiteljima, te djeci u seoskim područjima i područjima gdje nema knjižnica itd.*⁷⁶

*Pravilan rast i razvoj djeteta u srcu je pedijatrijske struke. Pedijatri su u kontaktu s djetetom od prvog dana njegovog života i dopiru do svakog roditelja, te imaju priliku govoriti o važnosti čitanja i pripovijedanja vezano za djetetov kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj.*⁷⁷

*Prema podacima Kanadskog pedijatrijskog društva, roditelji se sve češće obraćaju pedijatrima s pitanjima vezanim za učenje. Novi pogledi na neurobiologiju učenja ukazuju da je napredak u pismenosti usko povezan s time koliko se s djecom priča i govori već u najranijoj dobi. Roditelji koji su uključeni u program ranog glasnog čitanja djeci, četiri do deset puta češće čitaju djeci (najmanje tri puta tjedno).*⁷⁸

⁷⁵Legović Ivana. Dječiji odijeli i aktivnosti za djecu u knjižnicama Istarske županije. Diplomski rad. Zagreb.201.g.str17. Možete pogledati na: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4606/1/Ivana%20Legovi%C4%87_Diplomski%20rad.pdf

⁷⁶Isto

⁷⁷Novi uzor 21. Glasilo Zagrebačkoga knjižničarskog društva. Godina XII., prosinac 2014.g.Možete pogledati na: paperzz.com/doc/5143841/novi-uvez-21 (01.01.2016)

⁷⁸Radonić, M. Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi.2009.g. Članak se može pogledati na: hps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf (02.01.2016)

Roditelji počinju ozbiljnije shvatati i primjenjivati glasno čitanje i razgovaranje sa djecom te prepričavanje raznih priča ako dobiju savjete od pedijatra. Predškolska djeca koja su prošla ovaj program imaju bolje ekspresivno jezično postignuće na standardiziranim testovima.

Još uvijek nemamo konačnog odgovora na pitanje "Je li promocija rane pismenosti od strane pedijataru preventiva poteškoći u čitanju u osnovnoj školi" ali se zna da ima utjecaja na promociju pismenosti i uspjeh u školi. Stoga se pedijatre potiče da nisku razinu pismenosti u djece već od najranije dobi pa do adolescencije prepoznaju kao djetetov zdravstveni problem i da uključe promociju pismenosti u svoj svakodnevni klinički rad, što uključuje poduku u razvoju pismenosti, kao što je zajedničko čitanje i darivanje slikovnica i knjiga koje su primjerene kronološkoj dobi djeteta i njegovoj sposobnosti shvaćanja .⁷⁹

Ono što još pedijatri rade jeste da daju motivaciju roditeljima da svakodnevno čitaju djeci razne knjige, te da djeci obezbjede udobnost prostora i dostupnost knjiga, bilo da se djeca nalaze u jaslicama, dječijem vrtiću, potom podstiču roditelje da posjećuju biblioteke, te da iznajmljuju adekvatne knjige i slikovnice i to čine sa svojom djecom.

Pismenost utječe na zdravlje, direktno i indirektno i tako stavlja dodatni zahtjev pred pedijatre. Nepismenost je prepoznata kao prediktor lošijeg zdravstvenog stanja i većih troškova u zdravstvu. Neadekvatna funkcionalna pismenost glavna je zapreka edukaciji odraslih o njihovoj bolesti i načinima liječenja. Pacijenti s nižim stupnjem pismenosti češće se javljaju u hitnu službu, s rizikom su nerazumijevanja medicinskih savjeta u liječenju, ali i dostupnosti zdravstvene zaštite s rizikom da ili nedovoljno ili prečesto koriste zdravstvene usluge.⁸⁰

⁷⁹Radonić, M. Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi.2009.g. Članak se može pogledati na: <https://hpsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf> (02.01.2016)

⁸⁰Isto

5.PROSTOR BIBLIOTEKE ZA DJECU, BEBE I MLADE

Dječije biblioteke su više od prostorija u kojima se djeca samo privremeno zadržavaju kako bi stekla informacije. U centru grada predstavljaju jedini prostor koji nije povezan sa odgojnim institucijama i konzumerizmom, pri čemu se djeca i mladi mogu zadržati koliko žele uz zabavu i ugodnu atmosferu.

U dječijem odjeljenju treba biti smještena bibliotečka građa koja uključuje i slikovnica. *Prema Rječniku hrvatskoga jezika pojam slikovnica odnosi se na „knjigu slika ili crteža, bez teksta ili s najnužnijim tekstom, za dječju poduku i zabavu“.*⁸¹ Ovaj sektor biblioteke je primjeren za djecu od tri pa do šest godina. Ova dobna skupina će biti u pratnji svojih roditelja. *U ovoj dobi djeca biraju slikovnicu prema naslovnoj stranici ili prema listanju same slikovnice, iz čega proizilaze sljedeća pitanja: Koje bi veličine trebale biti slike u modelu slikovnice? Da li staju svi formati u nju? Da li su slike primjenjive u očima ciljane grupe?*⁸²

Postoje neki idealni standardi kada je riječ o uređenju prostora za najmlađe korisnike (bebe) i njihove roditelje. *U jednom djelu biblioteke trebala bi postojati prostorija za bebe koja bi imala par krevetića, te WC u kojem bi roditelji mogli presvlačiti svoju djecu. U sredini prostorije za bebe bi trebale stajati ugodne fotelje za roditelje beba, kako bi mogli skupa posmatrati ili slušati neke od medija ili se igrati različitih igara. Prostorija za bebe od jedne godine prebacuje se u prostorije vrtičke dobi.*⁸³

Biblioteka Zirkusgasseu Beču sa svojim zanimljivim unutarnjim uređenjem i građom prilagođenom mlađim korisnicima nudi ugodan ambijent i toplu atmosferu. Prostor ove biblioteke je veliki, te ima više kutaka i dijelova koji su namijenjeni mladima, djeci, a i bebama i njihovim odgajateljima, kako bi se mogli okupljati i družiti uz razne radionice, kjoje nude toplotu i ljubav kroz ljubazno osoblje biblioteke. Bibliotekari ne nude nikakve posebne edukacije, ali uvijek pokušavaju odgovoriti na korisnički upit i usmjeriti korisnika ka adekvatnoj informaciji. Na *Slici 1.* vidimo prostor biblioteke u kojem se nalaze slikovnice i igračke za djecu.

⁸¹ Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, 2000. Str. 1143

⁸² Beek, A. von der (2008). Bildungsräume für Kinder von Null bis Drei. Weimar: Verl. Das Netz.(Moj prevod). Mozete pogledati na; <http://edoc.hu-berlin.de/miscellanies/bibliotheksbau-30189/288/PDF/288.pdf> (07.01.2016)

⁸³ Isto

Kinderbücherei Zirkusgasse © Büchereien Wien

Bild 02 von 05

Slika 1. Biblioteka Zirkusgasse: bibliotečka građa

Na Slici 2 možemo vidjeti kako je opremljen prostor biblioteke unutar kojeg se realiziraju različite radionice za djecu.

Slika 2. Biblioteka Zirkusgasse: prostor za radionice

Na Slici 3 možemo vidjeti kako je uređen prostor za mlade korisnike, koji su odvojeni od djece zato što zaslužuju poseban tretman, posebno okruženje i usluge namijenjene njima.

Slika 3. Biblioteka Zirkusgasse: prostor za mlade

Djeca školskog uzrasta počinju sama da odabiru prostorije u kojima provode slobodno vrijeme. Javlja se pitanje da li su biblioteke takva mjesta i da li će djeca nakon posjete sa školom i svojim roditeljima ponovno posjećivati biblioteku sa svojim prijateljima i braćom i sestrama. *Da bi se ovo dogodilo, oni moraju osjećati da su dobrodošli u ovu prostoriju, te da se osjećaju ugodno pri korištenju prostorija namijenjenih upravo njima. Roditelji moraju biti uvjereni da su njihova djeca pod dobrim nadzorom. Kako bi se uspostavilo kvalitetno područje posmatranja, biblioteka u Njemačkoj pod nazivom Bremer (dječija biblioteka) je ograničila veličinu polica na 1,50 m.*⁸⁴

Djeca školske dobi su navikla primjenjivati rad na stolovima, ali ipak primjenjuju i mnoge druge položaje čitanja i pisanja. Mnoge bibliotečko-pedagoške ponude odnose se na grupe. U prostornom uređenju biblioteke mora se voditi računa o tome da ona bude adekvatno mjesto za rad u grupama ili za publiku.

Pri izgradnji prostorije biblioteke Bremera urađena je analiza potreba gdje su postavljena sljedeća pitanja:

- *Koje će se vrste događaja kratkoročno, privremeno i dugoročno provoditi?*
- *Na koju ciljanu grupu je usmjeren fokus?*
- *Koliko će maksimalno velike grupe biti?*
- *Koliko često će biti korišteno pomračenje prostora?*

⁸⁴Beek, A. von der (2008). Bildungsräume für Kinder von Null bis Drei. Weimar: Verl. Das Netz.(Moj prevod). Mozete pogledati na; <http://edoc.hu-berlin.de/miscellanies/bibliotheksbau-30189/288/PDF/288.pdf> (07.01.2016)

- *Koji su daljnji tehnički preduvjeti potrebni?*
- *Da li su događaji paralelno usklađeni sa bibliotečkim potrebama?*
- *Koliko će mjesto biti potrebno za ovakve događaje?*⁸⁵

Rezultati analize pokazali su da prostorija za izvođenje grupa uopće nije potrebna ako je bina za izvođenje u sklopu glavne dječije biblioteke koja se može lako i fleksibilno postaviti.

Važan aspekt u poslovanju dječjih odjela ima izbor građe. U izgradnji zbirke, knjižničari trebaju birati građu koja je:

- kvalitetna i privlačna,
- primjerena dobi korisnika,
- zanimljiva i izazovna,
- suvremena,
- nepristrana te
- ona koja uvažava ravnopravnost spolova.

Građa u ovim prostorijama mora biti pristupačna i prikladna svim uzrastima te može biti u različitim oblicima i formatima, te uključuje:

- *Slikovnice*
- *Priče - bajke (narodne i umjetničke)*
- *Priče o životinjama*
- *Basne*
- *Životinjske priče antropomorfnog karaktera*
- *Životinjske priče bez antropomorfni crta*
- *Dječiju poeziju*
- *Pustolovinu ili avanturističku prozu*
- *Naučno-fantastičnu prozu*
- *Crtice, pripovijetke i romane građene na realističkoj osnovi*

⁸⁵Beek, A. von der (2008). Bildungsräume für Kinder von Null bis Drei. Weimar: Verl. Das Netz.(Moj prevod). Mozete pogledati na; <http://edoc.hu-berlin.de/miscellanies/bibliotheksbau-30189/288/PDF/288.pdf> (07.01.2016)

- *Popularnu naučnu prozu*
- *Dječije igrokaze*
- *Razne medijske igre.*⁸⁶

Jedna od biblioteka koja posjeduje raznoliku građu namijenjenu mlađim korisnicima jeste Dječija biblioteka Istočno Sarajevo. *Dječije odjeljenje sadrži oko 15 000 jedinica namijenjenih djeco od predškolske dobu do završnih razreda osnovne škole. U dječijem odjeljenju mogu se naći slikovnice, knjige za djecu, enciklopedije, rječnici, naučnopopularna literatura i stripovi. Uz knjige, mogu se posuđivati CD-ovi, DVD-evi i igračke.*⁸⁷

Još jedna takva biblioteka jeste Biblioteka Velenje u Sloveniji. Kako bi djeca razumjela šta je to biblioteka i kako se koristiti online katalogom biblioteke, bibliotekari im nude brojne savjete te pokušavaju što je moguće bolje odgovoriti na svaki njihov upit. Osim toga, ova biblioteka svojim korisnicima omogućava da koriste raznolike medije i igre. Na *Slici 4* možemo vidjeti unutrašnjost čitaonice za djecu u biblioteci Velenje, uključujući raznu građu ali i društvene igre poput šaha.

Slika 4. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje čitaonice za djecu

⁸⁶Todorović Milan. Pedagoška funkcija biblioteka, muzeja i arhiva i oblici saradnje sa školom.Arhiv vojvodine.Sremski Karlovac.1977.g.str.18.

⁸⁷Isto

Na *Slici 5* možemo vidjeti unutrašnje uređenje prostorije za seminare i radionice za djecu i mlade u biblioteci Velenje.

Slika 5. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje prostorije za seminare i radionice

Tinejdžeri su djeca koja se više ne smatraju djecom i žele odrasti, stoga se osjećaju neugodno kada moraju ići u dječije biblioteke koje su primjerene dječijoj dobi. *Odvajanje od djetinstva, a pogotovo od osoba koje su mlađe od njih, karakteristično je za tu dob pa je smještanje mladih s djecom kontraproduktivno. Realno je postaviti granicu između djetinjstva i mladenaštva na otprilike dvanaest godina starosti.*⁸⁸Naravno, ovo se protivi pravilima dječijih biblioteka koje djecu smatraju sve do 15 godine. Ali budući da se susrećemo sa mnogim promjenama u svijetu, bibliotekari se moraju suočiti i sa ovakvim promjenama gdje je mladim korisnicima jako potreban odvojeni prostor za njih same kao posebnu skupinu korisnika. *U određenom trenutku adolescenti koji su naviknuli koristiti svoje slobodno vrijeme na odjelima za djecu, zateknu se na rascijepu između interesa i sadržaja. Svojim čitalačkim potrebama prerasli su dječije odjele, ali im nedostaje druženje, rad u skupinama, osjećaj pripadnosti grupi. Neka svjetska istraživanja i jedno domaće dolaze do istovjetnog zaključka - adolescenti ne žele biti getoizirani, oni žele biti prepoznata grupa unutar korpusa odraslih korisnika, ali bez ograničenja na prijelaz iz dječijeg odjela na odrasli.*⁸⁹Za adolescente je sasvim normalan ovaj prijelaz i sasvim je razumljivo da oni žele da ih istovremeno tretiramo kao odrasle i kao djecu. Iz tih razoga potreban im je zaseban prostor, jer oni još žude za grupnim radom i druženjem, a sa druge strane trebaju dio i u koji će se povlačiti za samoučenje. *Mladi ljudi trebaju i zaslužuju usluge koje zadovoljavaju njihove potrebe za obrazovanjem,*

⁸⁸Vrbas, Sanela. Uloga narodne knjižnica u poticanju mladih za čitanje. Zagreb. 2014.g. str.17.

⁸⁹Vrbas, Sanela. Uloga narodne knjižnica u poticanju mladih za čitanje. Zagreb. 2014.g. str.17.

*informacijama, kulturom i raznodom. Te bi usluge trebale promicati pismenost, cjeloživotno učenje, informacijsku pismenost i čitanje iz užitka.*⁹⁰

Na *Slici 6* možemo vidjeti dio biblioteke za djecu, namijenjen mladoj djeci kako bi se oni mogli bolje razumijeti i osjećati kako bi unaprijedili svoje obrazovanje koristeći računare i pristup Internetu koji im biblioteka omogućava.

Slika 6. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje prostorije sa računarima

Osim toga, biblioteke trebaju biti opremljene u skladu sa potrebama korisnika koji odrastaju u savremenom informacijsko-komunikacijskom društvu uz razne tehnologije. Tako dječije odjeljenje biblioteke u Rimu ima četiri pristupna računara gdje djeca mogu pristupiti raznim informacijama. Zaposleno stručno osoblje pomaže u pronalaženju raznih informacija koje su potrebne za obrazovanje djece, ali i hobije. Također, osoblje educira djecu o tome kako mogu pronaći pravilnu informaciju, kako koristiti online katalog, kako se služiti e-knjigom. Glavna biblioteka Beča posjeduje četrdeset računara, a u dječijem odjeljenju, vrši se edukacija mladih i djece kako će se koristiti online katalogom biblioteke. Biblioteka Heideheim, nudi mogućnost iznajmljivanja medijskih kutija unutar kojih se nalaze knjige, DVD, CD, igrice prema uzrastu i željenoj formi koju korisnik odredi.

⁹⁰Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb. Hrvatsko knjižničarsko društvo. 2009.g. Možete pogledati na: file:///C:/Users/HP/Downloads/vbh_53_1_brunac.pdf (31.05.2016.g.)

6. AKTIVNOSTI ZA DJECU I MLADE

Budući da igranje i učenje utiču na brojne razvojne procese kod djeteta, potrebno je osmisliti razne aktivnosti koje će kvalitetno utjecati na dječiji razvoj. Kako bi djeca stekla razna iskustva, postoje nekoliko tipova aktivnosti, a to su: aktivnosti za kognitivni razvoj, aktivnosti za motorički razvoj, aktivnosti za društveni razvoj i aktivnosti za jezični razvoj.

Aktivnosti za kognitivni razvoj odnose se na razne procese učenja, saznanja i iskustva koje dijete stiče tokom svog cijelog života. Dijete uči u svakom trenutku, samo mu je potrebna osoba koja će ga usmjeravati šta i kako treba činiti. Npr. ako se izradi knjiga boja, mogli bi ste napisati kao jednu stavku: igra sa kutijom boja. Ova aktivnost je osmišljena isključivo za poticanje kognitivnog razvoja, ali zato što dijete tijekom te aktivnosti rukuje obojenim predmetima, ono također sadrži i komponente fine motorike. Također, zajedničko igranje kutijom je društveno. Imenovanje svakog predmeta nazivom boje je jezično - razvojna vježba. Zatim, zato što se razvija vještina događa u sva četiri područja, ova aktivnost također potiče i razvoj samopouzdanja. Kognitivni razvoj se odvija neprestano. Usred svega što dijete doživljava, ono i uči.⁹¹

Aktivnosti za motorički pokret uključuju aktivnosti koji utječu na pokret tijela kod čovjeka. Aktivnosti fine motorike uključuju pokrete ruku i šaka, gdje je prikladno za djecu da slažu slagalice, vježbaju pisanje i nizanje perli.

Aktivnosti društvenog razvoja realiziraju se u svakim trenutku tokom cijelog dana. Dok uči, dijete se nalazi u odnosu sa osobama koje ga poučavaju - roditeljima, bakama, djedovima, odgajateljima ili prijateljima. Kroz konstatnu interakciju sa djetetom, šaljemo mu poruku šta mislimo o njemu. A ono što vi mislite o njemu određuje šta dijete misli o sebi, njegov temeljni koncept samopouzdanja. Svaka aktivnost igranja, dnevni ritual ili druga interakcija stvara prikladan upis u društveni odjeljak tablice.⁹²

Aktivnosti jezičkog razvoja su jedan od ključnih procesa za razvoj djeteta. Kakav je jezik roditelja, takav će biti jezik i njihove djece. Gramatika i jezik roditelja imat će velik uticaj i na njihovu djecu. Jezična aktivnost pokazuju svoju povezanost sa ostalim razvojnim područjima

⁹¹Goldberg Sally. Zabavno učenje za bebe i mališane.Zagreb.2004.g

⁹²Goldberg Sally. Zabavno učenje za bebe i mališane.Zagreb.2004.g

na mnogo načina. Dok pričate sa djetetom njegov kognitivni razvoj cvjeta. Većina od onog što kažete je u obliku davanja uputa, a puno puta ove upute uključuju traženje od djeteta da koristi svoje motoričke vještine, stimulirajući razvoj na tom području.

6.1. Aktivnosti za djecu

Aktivnosti koje se realiziraju u bibliotekama za bebe i djecu do tri godine pretežito su i namjenjene i odraslim osobama, tj. roditeljima djece. Danas bibliotekari mogu mjeriti roditeljsko, a i dječije čitalačko iskustvo tokom realiziranih časova čitanja.

Glavna biblioteka Beča ima dva zanimljiva projekta pomoću kojih se realiziraju mnogobrojne aktivnosti za bebe i djecu a i njihove roditelje, a to su: „Počeci čitanja knjige“ i „Kiragolini“. „Počeci čitanja knjige“ je projekat koji nudi izazove za ranu pismenost. Rana pismenost ne počinje sa znanjem čitanja kod djece, nego počinje i razvija se kod beba. Zajedničko posmatranje slikovnica, čitanje naglas, ali i pjevanje i plesanje, igraju veliku ulogu pri razvoju rane pismenosti i sposobnosti čitanja. „Kiragolini“ je program kreiran za djecu od 0 do 3 godine. U pojedinim odjeljenjima u cijelom Beču organizuje se jednom ili dvaput u mjesecu ples, pjevanje, pričanja priča itd. Roditelji i odgajatelji imaju priliku da se u ovih sat vremena upoznaju sa ranom pismenošću, te mogu iznajmljivati medije za kući.

Dječiji bibliotekari mogu da mjere bogaćenje vokabulara kod djece, razvoj dječijih društvenih vještina, uspjeh djelovanja bibliotečki izvora (knjige, lutke, igre s prstima, muzika i ples) i drugih dostupnih izvora u priručnicima o čitalačkim časovima kako bi se privukla djeca.⁹³ Pa tako npr. Glavna biblioteka Rima organizuje kurseve italijanskog jezika za djecu koja dolaze iz inostranstva, također organizuju skupove gdje djeca drugih nacija se mogu predstavljati italijanskoj publici (projekat *Roma multietnica*). Biblioteke Velenje organizuje „Sate bajke“ („Ure pravljic“) gdje se djeci čitaju na glas mnogobrojne priče. Isto tako, u sklopu ovog programa, realizuje se čitanje bajki na engleskom i na njemačkom jeziku.

Ako sredina u kojoj žive djeca ima kvalitetnog bibliotekara za mlade koje će realizirati razne aktivnosti u bibliotekama kroz razne metode i tehnike izvođenja radionica, te bibliotekara koji održava uspješnu komunikaciju sa roditeljima djece, to će unaprijediti pismenost kod djece.

⁹³Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str. 57

Jedan od najpoznatijih programa Gradske biblioteke Minchena za djecu je „Prvi koraci ka literaturi“. Ovaj program se realizuje za djecu do 3 godine. Kada djeca naprave prve korake te počinju izgovarati prve riječi, oni počinju individualno istraživati svijet. Svaki predmet žele dodirnuti i istražiti, svaka nova izgovorena riječ otvara mogućnosti da se izraze, da izgovaraju riječi te da se sporazumijevaju sa okolinom. Knjige su posebno zanimljive za djecu kao predmet koji se može okretati, otvarati i zatvarati, ali i kao zlatna kutijica puna šarenih slika i slova, koje proizvode fascinantne priče. Program „Počeci čitanja“ gradske biblioteke Minchena, pobuđuje radost u pričanju priča, rimovanju, ilustracijama, otkrivanju novih priča - sve ove raznolikosti su potrebne za dječiji razvoj. U počecima čitanja, trogodišnja djeca doživljavaju slikovnice sa mnogo razumjevanja koje su popraćene na mnogim jezicima i zvukovima. U radionicama se pleše, pjeva, igra, kako analogno, tako i digitalno. Ovaj program se održava u 22 gradske biblioteke u različitim gradovima, zato što trogodišnja djeca trebaju posebnu pažnju i zato što je zaslužuju.

Jedan od najpoznatijih projekata biblioteke Heideheim jeste "Lesezelt" (Čitanje pod šatorom). U ovoj radionici, djeca crtaju, kreiraju figurice, slušaju razne priče i pjesmice, provode ugodno druženje, te uvijek nešto zanimljivo sa sobom ponesu kući. Pored toga, djeca se mogu susresti sa brojnim književnicima i glumcima.

6.3. Aktivnosti za mlade

Pored posebne prostorije koja mnogo znači mladima, potrebne su im razne zanimljive aktivnosti koje su prikladne za njihovu dob. Mladi od knjižnice očekuju zanimljivost, aktualnost, te da je u skladu sa današnjim tehnološkim promjenama. Jedna od ključnih aktivnosti koja se realizuje u bibliotekama za mlade jeste čitanje iz zabave. U ovakvim aktivnostima moraju biti dostupne razne aktualne knjige, kao što su ljubavni romani, knjige o hobijima, razni stripovi, naučna fantastika, te japanski anime stripovi koji postaju jako popularni u ovome uzrastu.

Programi za mlade usredosređeni su na čitanje iz zabave i obogaćivanja znanja zbog sticanja društvenih i kulturnih sposobnosti, a ulazne informacije koje se dobivaju od mladih

neophodne su zbog toga što posredovanje i davanje do znanja da se njihovo mišljenje uvažava predstavlja značajan udio u sticanju tih sposobnosti.⁹⁴

Antolin je online-portal koji istražuje optimalne i individualne načine čitanja za djecu od prvog do desetog razreda. On nudi više od 30.000 pitanja o knjigama za djecu i mlade. Na ova pitanja školarci odgovaraju online. Pomoću ovog programa, unapređuju se njihove sposobnosti čitanja i tekstualno razumijevanje. Trenutno 3,5 miliona učenika posjeduju unutar ovog programa svoj sopstveni čitalački račun. Gradska biblioteka Heideheim u Njemačkoj podržava ovaj program kroz oznake knjiga sa žutim naljepnicama.

Ono što bi bilo jako poučno jeste da bibliotekari organizuju razne susrete kao što su susreti sa poznatim slikarima, piscima, glumcima, čija bi iskustva zaintrigirala ovu mladu populaciju. Ovih nekoliko aktivnosti je jako prikladno primjenjivati za ovu dobnu skupinu u biblioteci: likovne radionice, grupni posjeti, izložbe, filmske, video i druge projekcije, natjecanja i kvizovi, lutkarske i glazbeno-scenske predstave, glazbene igraonice i slušaonice, predavanja i tribine, literarne grupe, sat lektire u knjižnici.⁹⁵

Gradska knjižnica Zagreb- Dječija knjižnica Marina Držića sudjeluje u mnogim projektima za mlade kao što su “Bibliocikliranje”, “Knjižnica širom otvorenih vrata”, “Tragači sreće”. “Bibliocikliranje” organizuju bibliotekari biblioteke Marina Držića uz pomoć studenata i potpore Filozofskog fakulteta Zagreb tako što sa biciklima posjećuju 8 knjižnica na relaciji Zagreb-Split. *Atraktivne projektne aktivnosti za cilj su imale poticati čitanje i osnivanje čitateljskih klubova te mijenjati percepciju javnosti o knjižnicama i knjižničarima te ih predstaviti kao zanimljivu instituciju i struku.*⁹⁶ “Knjižnica širom otvorenih vrata” je projekat koji realiziraju biblioteke širom grada Zagreba, pa tako i biblioteka Marina Držića. Ovaj projekat ima za cilj *da potiče čitanje, cjeloživotno učenje, i društvene inkluzije (uključivanja) djece s teškoćama u razvoju te mladih i odraslih osoba.*⁹⁷ U suradnji sa udrugom “Psi pomagači” organizuju projekat “Tragači sreće”. Cilj ovog projekta jeste da uključe *pse pomagače u knjižnične aktivnosti kako bi najmlađi korisnici i njihovi roditelji, odgojitelji i*

⁹⁴Higgins Suzan I. Javne biblioteke i službe za mlade. Narodna biblioteka Srbije. Beograd. 2009.g. str.59

⁹⁵Vrbas Sanela. Uloga narodnih knjižnica u poticanju mladih na čitanje. Zagreb. 2014.g. str.31.

⁹⁶Isto

⁹⁷Veb stranica biblioteke Marina Držića u Zagrebu. Možete pogledati na:

<http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/djecja-knjiznica-marina-drzica/projekti-6312/6312> (19.01.2017)

*učitelji bili motiviraniji za dolaske u knjižnicu te ju doživjeli kao ugodno mjesto u kojem djeca igrajući se razvijaju različite vještine te uče o sebi i svijetu oko sebe.*⁹⁸

Dječija čitaonica „Borik“ u Banja Luci organizuje „Savjetovanje za tinejdžere“: ova radionica se organizuje za osnovce od 12 do 15 godina, gdje tinejdžeri imaju priliku da razgovaraju sa pedagogom o raznim problemima sa kojima se susreću, kao što je nasilje, prijateljstvo, učenje. Takođe, organizuje se radionica „Kreativno pisanje“, u suradnji sa književnicom Aleksandrom Čvorović, za djecu koja imaju dar za pisanje pjesama, priča, bajki, kako bi još više unaprijedili taj svoj dar. *Članovi Dječije knjižnice "Borik" školskog uzrasta samostalno borave u prostoru čitaonice, gdje vrijeme provode: čitajući, istražujući, koristeći internet klub, igrajući igre ili pohađajući razne programe i radionice ...*⁹⁹

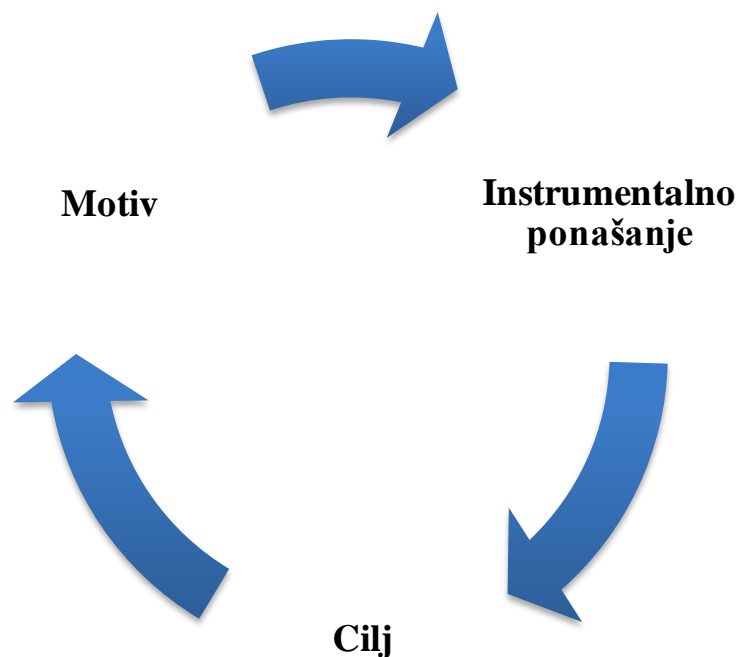
Kako bi se uspješno realizirale aktivnosti sa djecom bilo kojeg uzrasta, ključnu ulogu igra motivacija. Prve osobe koje utiču na djetetovu motivaciju jesu njegovi roditelji, pa tek onda dječiji bibliotekari, odgajatelji itd. Motivacijski ciklus ponašanja počinje od motiva, nastavlja se instrumentalnim ponašanjem za zadovoljavanjem motiva, pri kojem moramo savladati određene prepreke kako bi došli do cilja. Postizanjem cilja se završava jedan motivacijski ciklus, a nakon nekog vremena s pojavom neke nove potrebe, nagona ili motiva ciklus počinje ponovo. Motivacijski ciklus ponašanja se najčešće prikazuje u obliku zatvorenog kruga.¹⁰⁰ Na *Slici 7*¹⁰¹ može se vidjeti shema motivacijskog ciklusa.

⁹⁸Veb stranica biblioteke Mari na Držića u Zagrebu. Možete pogledati na: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/djecja-knjiznica-marina-drzica/projekti-6312/6312> (19.01.2017)

⁹⁹Javna stranica biblioteke „Borik“ u Banja Luci. Možete pogledati na: <http://nub.rs/usluge/citaonice/djecija-citaonica-borik/> (19.01.2017)

¹⁰⁰Šanderević Amer, Murtić Ramiz. Roditelji, dijete i škola. Sarajevo. 2014.g. Možete pogledati na: http://www.osuc.edu.ba/Roditelj,dijete%20i%20skola_2%20izdanje%202014.pdf (08.12.2015.g.)

¹⁰¹Shema preuzeta iz knjige; Goldberg Sally. Zabavno učenje za bebe i mališane.Zagreb.2004.g

Slika.7.Motivacijski ciklus

Na primjer: Roditelji djetetu mogu posuditi knjigu iz biblioteke ili dijete samo može posuditi knjigu koju želi. Nakon što je savladalo čitalačke vještine, kod djeteta se javlja zadovoljstvo zbog pročitane knjige. Time je zadovoljena djetetova čitalačka potreba, te se javljaju druge čitalačke potrebe, što znači da će roditelji ili dijete doći ponovo u biblioteku posuditi neku novu knjigu. Za sve ovo će biti zaslužan dobar bibliotekar koji će motivirati dijete za daljnje čitanje sa svojim raznim radionicama čitanja i predlozima koju će korisnik dalje knjigu pozajmiti, te će se tako u krug vršiti komunikacija između bibliotekara i korisnika.

7.ZAKLJUČAK

Prava djece su jedno od neospornih prava koje su danas u svijetu potrebna, a koja su proizašla iz ljudskih prava. Prije par stoljeća, djeca nisu imala nikakva prava; njihovi roditelji ili skrbnici mogli su raditi šta su željeli sa njima, posmatrajući ih kao objekte. Sedamdesetih godina prošlog stoljeća, počeli su se ozbiljno shvatati problemi djece, te se uspostavljaju razne pedagoške metode u obrazovanju djece, kao i sama prava djece. Pravo na informaciju dijete stiče kada počinje savladavati svoj jezik, te počinje verbalno i neverbalno komunicirati. Budući da roditelji mogu prenositi nepouzidane informacije ili ne komuniciraju puno sa svojom djecom, oni počinju kršiti dječija prava na informaciju.

Javne biblioteke su ustanove koje su pristupačne svakom djetetu. Ovakve institucije pokušavaju da daju odgovor na svaki korisnički upit, pa tako i upite mladih zainteresovanih korisnika. Sa svojim ugodnim ambijentom i kvalitetnom savremenom građom, te savremenom tehnologijom, privlačit će svog korisnika. Da bi privukla svoje mlade čitaoce, nije samo potrebna kvalitetno opremljena biblioteka sa građom i namještajem, nego je potrebno kvalitetno bibliotečko osoblje.

Osoblju ovakve biblioteke je potrebna snažna motivacija kako bi se raznim promocijama i radionicama uspjelo privući mlađe korisnike. Da bi se to desilo, bibliotekari moraju konstatno razgovarati sa ovim mladim korisnicima i vidjeti koje su to njihove informacijske potrebe. Drugi korak je nakon što saslušaju ovog mladog korisnika da mu ponude knjigu koja je u skladu sa njegovim interesovanjem, te da ga motiviraju na daljnje čitanje tako što ga podstiču sa raznim dodatnim knjigama iz područja njegovog interesovanja.

Sav ovaj proces nabavke, prostora te i ponašanje bibliotekara određuju IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice koje su obogatile prava djece na informaciju, te uskladile ambijent koji je prikladan ovom uzrastu, a čijih bi se pravila trebale pridržavati sve biblioteke, barem onoliko koliko su u mogućnosti sa stajališta finansija.

Kroz rad su spomenuti i primjeri dobre prakse različitih dječijih biblioteka, uključujući biblioteke u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Italiji, Austriji, Njemačkoj i Sloveniji. Analizirane su web stranice biblioteka i obavljeni kraći intervjui sa bibliotekarima.

Kao što nalažu IFLA-ine smjernice, dječije biblioteke imaju svoje web prezentacije putem kojih se korisnici mogu informirati o radnom vremenu biblioteke i o bibliotečkim uslugama, uključujući pozajmicu raznih medija, te kreiranje raznih programa i radionica za djecu. Kada je u pitanju prostor i oprema biblioteke, onda veliku ulogu igra financijska strana biblioteke, jer mnoge biblioteke nemaju dovoljno sredstava za nabavku razne građe koja je potrebna mladima, djeci i bebama. Osim građe prilagođene mlađim korisnicima, dječije biblioteke trebaju imati i prostor za bebe i prostor za djecu do 12 godina, te jednu zasebnu prostoriju za adolescente, sa građom koja je prikladna za njih. Ključnu ulogu igra bibliotečko osoblje, koje će svojom ljubaznošću, motivacijom i kreativnošću doprijeti u srce svojih korisnika, te ih motivirati da se cjeloživotno obrazuju kroz zabavu i zadovoljstvo čitanja u bibliotekama koje se nalaze u njihovom gradu, ali i da posjete i druge biblioteke kako bi proširili svoja znanja.

Cilj svih dječijih biblioteka jeste da mlade, djecu, bebe i njihove roditelje podstiču na cijeloživotno obrazovanje, te razvijanje informacijske pismenosti. Dječije biblioteke organizuju mnoge radionice i projekte koji promoviraju čitanje i pismenost, te prava na izražavanje i prava na slobodu pristupa informacija.

Dječije biblioteke ne trebaju podržavati nikakva ograničenja na informaciju, te se djeci trebaju nuditi razne usluge kako bi došla do informacija koje su adekvatne za njihov uzrast, a pritom zadovoljavaju informacijsku potrebu.

Unatoč mnogim promjenama koje su izazvane informacijsko-komunikacijskim tehnologijama, te raznim tehnikama čitanja i novih pismenosti, bibliotekari su ti koji se usavršavaju kako bi u 21. stoljeću mogli pružiti adekvatne usluge svojim korisnicima, što je posebno važno za specijalne grupe korisnika kakve su oni najmlađi korisnici. Bibliotekari su ti koji će pomoću dobre komunikacije sa djecom, mladima i bebama pokrenuti pravo na izražavanje kod djece, oni su ti koji će djeci pomoći da pronađu informaciju koja ih interesuje, jer će insistirati na tome da djeca imaju pravo na informaciju.

8.LITERATURA

Beek, A. von der. Bildungsräume für Kinder von Null bis Drei. Weimar: Verl. Das Netz, 2008. Možete pogledati na:

<http://edoc.hu-berlin.de/miscellanies/bibliotheksbau-30189/288/PDF/288.pdf> (07.01.2016.)

Chelton, Mary K. Future direction and bibliography. // Young adults and public libraries : a handbook of materials and services / Mary Anne Nichols and C. Allen Nichols. Westport, Connecticut; London: Greenwood Press, 1998. Str. 387-397

Čunović Kristina. Nacionalna kampanja „Čitaj mi“ – primjer partnerstva i usklađenosti udruga. 2015. Možete pogledati na:

[www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58\(2015\),br.1-2](http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/1996/vbh/God.58(2015),br.1-2)(07.01.2016.)

Dryden Gorden. Revolucija u učenju:kako promjeniti način na koji svijet uči. Zagreb:Educa,2001.

Goldberg, Sally. Zabavno učenje za bebe i mališane. Zagreb, 2004.

Hill, Maikl V.Uticaj informacije na društvo.Ispitivanje njene prirode, vrednosti i upotrebe.Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2008.

Horvat, Aleksandra. Javno i tajno u knjižničarskoj struci. Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu. Možete pogledati na: http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/jit_u_%20knjiz.htm (02.01.2017.)

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Ilišin,V. ; Marinović Bobinac, A. ; Radin, F. Djeca i medij. Zagreb: Društveni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži. 2001. Možete pogledati na:

file:///C:/Users/HP/Downloads/di67_14rp.pdf (10.05.2016.)

Indir, Ida. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin ; [s engleskog prevela Irena Kranjec ; stručna redakcija prijevoda Aleksandra Horvat]. – 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo. Može se pogledati na:

file:///C:/Users/HP/Downloads/vbh_55_1_indir.pdf (30.12.2016.)

IFLA-inesmjernice za knjižnične usluge za djecu. Sekcija knjižnica za djecu i mladež. Str. 6. Može se pogledati na: <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-hr.pdf> (30.12.2015.)

IFLA-in Manifest o internetu. Dostupno na:

<http://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/policydocuments/internet-manifesto-hr.pdf> (30.12.2015.)

Javna stranica Biblioteke grada Sarajeva, dostupna na: <https://www.navigator.ba/#/p/biblioteka-grada-sarajeva-radiceva> (30.12.2015)

Konvencija o pravima djeteta. 1989. Možete pogledati na:

http://www.unicef.org/bih/ba/Konvencija_o_pravima_djeteta.pdf (14.06.2016.)

Korintus, Marta. Kako brinemo o najboljem interesu djece rane dobi . Možete pogledati na:

file:///C:/Users/HP/Downloads/5_DUE_3_Kako_brinemo_o_najboljem_interesu_djece_rane_dobi.pdf (14.06.2016.)

Lippincot, J.K. Net Generation Students and Libraries. 2006. Možete pogledati na:

<https://www.educause.edu/research-and-publications/books/educating-net-generation/net-generation-students-and-libraries> (1.05.2016.)

Legović, Ivana. Dječiji odjeli i aktivnosti za djecu u knjižnicama Istarske županije. Diplomski rad. Zagreb, 2014. Možete pogledati na:

http://darhiv.ffzg.unizg.hr/4606/1/Ivana%20Legovi%C4%87_Diplomski%20rad.pdf (14.6.2016.)

Miller, Bonnie. Komunikacija sa djecom. Sarajevo:Univerzitet u Sarajevu, 2000.

Novi uzor 21. Glasilo Zagrebačkog knjižničarskog društva. Godina XII., prosinac 2014. Možete pogledati na: <http://paperzz.com/doc/5143841/novi-uvez-21> (01.01.2016.)

Prava djeteta i novinarska praksa iz perspektive ljudskih prava. Priručnik napravljen za potrebe regionalne kancelarije UNICEF-a za Centralnu i Istočnu Evropu. UNICEF-Dublin Institute of Technology, 2007. Možete pogledati na: <http://www.unicef.org> (17.3.2016.)

Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža i Školska knjiga, 2000.

Radonić, M. ; Stričević, I. Rođeni za čitanje promocija ranog glasnog čitanja djeci od najranije dobi. 2009. Članak se može pogledati na: <http://www.hpps.kbsplit.hr/hpps-2009/pdf/dok02.pdf> (02.01.2016.)

Singer, Đuro. Prava djece na informacije. Diplomski rad. Zagreb. 2013.

Smjernice za knjižnične usluge za djecu. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Stričević, Ivanka. IFLA-ine smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine: radna verzija. Možete pogledati na: www.hkdrustvo.hr/datoteke/1322 (2.01.2016.)

Smjernice za knjižnične usluge za bebu i djecu rane dobi / glavna urednica Mirna Willerfile. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008. Možete pogledati na: <http://hrcak.srce.hr/85661> (14.6.2016.)

Smjernice za knjižnične usluge za mladež. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2009. Možete pogledati na: file:///C:/Users/HP/Downloads/vbh_53_1_brunac.pdf (31.05.2016.)

Štivić, Vjeruška. Poticanje rane pismenosti u obitelji, odgojno-obrazovnim ustanovama i narodnim knjižnicama. Zadar: Sveučilište u Zadru, 2012. Citirano prema: United National Educational, Scientific and Cultural Organization. The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes: Position Paper. 2004. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf> (16.01.2015.)

Šezdeset godina biblioteke grada Sarajeva: Monografija. Sarajevo.2007.Možete pogledati na:
<http://www.bgs.ba/pdf/monografija.pdf> (30.12.2015.)

Todorović, Milan. Pedagoška funkcija biblioteka, muzeja i arhiva i oblici saradnje sa školom. Sremski Karlovac: Arhiv Vojvodine, 1977.

Tomin, V. Poučavanje radosti čitanja (tko jest, a tko nije čitatelj)// 14. Proljetna škola školskih knjižničara Repoblike Hrvatske: zbornik radova. Rijeka: Ministarstvo prosvjete i sporta Republike Hrvatske, 2003.

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice. Možete pogledati na:
http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/UNESCOv_manifest_za_narodne_knjiznice.htm(30.12.2015.)

Prenski, Marc. Digitalni urođenici, digitalne pridošlice. Razmišljaju li doista drugačije? Edupoint, februar, 2005. godište V. Možete pogledati na:
<http://edupoint.carnet.hr/casopis/32/clanci/2> (preuzeto 13.06.2016.).

Vrbas, Sanela. Uloga narodnih knjižnica u poticanju mladih na čitanje. (Diplomski rad). Zagreb:Sveučilište u Zagrebu, 2014.

White, S. Being, becoming and relationship: conceptual challenges of a child rights approach in development.// Journal of International Development. 14, 6(2002.)

Zakon o pravu na pristup informacijama. Možete pogledati na:
<http://www.zakon.hr/z/126/> (02.01.2017.)

9.DODACI

9.1.Lista slika

Slika 1. Biblioteka Zirkusgasse: bibliotečka građa

Slika 2. Biblioteka Zirkusgasse: prostor za radionice

Slika 3. Biblioteka Zirkusgasse: prostor za mlade

Slika 4. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje čitaonice za djecu

Slika 5. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje prostorije za seminare i radionice

Slika 6. Biblioteka Velenje: unutrašnje uređenje prostorije sa računarima

Slika.7.Motivacijski ciklus